

Nr. 4 – Desember 2007 – Årgang 11

Miljøkrim

Falske eller ekte mynter?

Hovedutfordringer i 2008

Vi er ved et nytt årsskifte. Det er på sin plass å se nærmere på hvilke hovedutfordringer vi står overfor i tiden fremover.

Kun én prosent av alle anmeldte lovbrudd i 2006 var miljøkriminalitet. I utgangspunktet kan dette synes som ubetydelig. Et slikt synspunkt blir imidlertid ikke riktig. Miljøkriminalitet skader som regel samfunnets fellesgoder mer enn enkeltpersoner, og konsekvensene kan bli at vårt eksistensgrunnlag trues. At noen slipper gift ut i en elv, ødelegger et kulturminne eller tar livet av en utryddingstruet organisme er de fleste motstandere av, men slike enkeltsaker kobles likevel ikke umiddelbart til våre egne liv. Miljøkriminalitet er en belastning på miljøet som kommer på toppen av den belastningen som lovlig virksomhet utgjør. Kriminaliteten bidrar dermed til å svekke livsgrunnlaget vårt og reduserer også vår mulighet til å ha kontroll på fremtidig forvaltning av naturressursene. I tillegg er mørketallene utvilsomt store. Politiet og påtalemyndigheten har derfor en viktig oppgave.

Økokrims trendrapport for 2007 viser at vi innenfor området miljøkriminalitet står overfor en rekke store utfordringer. Kampen mot naturkriminalitet vil i tiden fremover dreie seg stadig mer om å stanse tapet av biologisk mangfold. Et viktig mål er å redusere innføring og utsetting av fremmede arter som er en økende trussel mot mangfoldet. Rømming av oppdrettsfisk er et eksempel på at så vel artsmangfold som genetisk mangfold trues, mens ulovlig bruk av motoriserte fremkomstmidler i utmark truer habitatmangfoldet.

Når det gjelder forurensningskriminalitet danner lettvinthåndtering av farlig avfall og ulovlig grensekryssende transport grunnlag for betydelig økonomisk gevinst. Det er særlig disse forurensningsområdene vi ser økende saksantall på og med en rekke eksempler straffbare overtredelser. Forurensning fra skip er også en trussel.

Innenfor kunst- og kulturminnekriminalitet peker trendrapporten på at både nasjonal og internasjonal handel med kunst- og kulturminner medfører et marked for kriminalitet. Det pågår også kontinuerlig, forsettlig eller uaktsom, ødeleggelse av vår faste kulturminner.

Når det gjelder arbeidsmiljøkriminalitet vil en hovedutfordring bli bekjempelse av "sosial dumping", som

økt bruk av utenlandsk arbeidskraft dessverre medfører. Utnyttelse av utenlandske arbeidstakere og slurv med arbeidssikkerheten vil over tid svekke arbeidsforholdene i Norge generelt.

Dette var et lite utvalg av de store og viktige utfordringene vi står overfor. Det er også sannsynlig at miljøkriminaliteten kommer til å øke i omfang fordi presset på naturen øker i takt med den økonomiske velstanden. Allmennpreventivt er det viktig at politiet og påtalemyndigheten håndterer miljør saker riktig og effektivt. Dette er nødvendig av hensynet til miljøet som verdi i seg selv, og for livsgrunnlaget for fremtidige generasjoner. Et rent og inspirerende miljø har avgjørende betydning for et godt liv, og virker i seg selv preventivt også på annen kriminalitet. Denne erkjennelsen har heldigvis ført til at bekjempelse av miljøkriminalitet har fått vesentlig større politisk prioritet de siste årene. Politiet og påtalemyndigheten må følge opp dette.

En avgjørende suksessfaktor vil være høy kvalitet og effektiv ressursutnyttelse ved forebygging, etterforskning og påtalebehandling, samt velfungerende tverrfaglig samarbeid. Det er også viktig at politiet og påtalemyndigheten har nødvendige ressurser og kompetanse til å bekjempe en kriminalitetsform som er mangfoldig og på mange måter ulik tradisjonell kriminalitet.

Innhold

Leder	Side 2
Intervju med justisminister Knut Storberget	Side 4
Gamle mynter - falske eller ekte?	Side 10
Promillekjøring på sjøen	Side 12
Laksen i Jølstra	Side 14
Norsk maleri vendte hjem	Side 15
Kystens voktere	Side 16
Kystverkets organisering og ansvar	Side 17
Fra 71 grader nord til russergrensa	Side 18
Pasienthotell i Stavanger i grus	Side 22
Nytt fra Politidirektoratet	Side 23
Ubetinget fengselsstraff for arbeidstaker etter gruveulykke	Side 24
På reptilmesse i København	Side 25
Ny Interpol-manual	Side 26
Studenter på oppsynstur med politiet og Kystvakten	Side 28
Dykking i Høyesterett	Side 30
Smånytt	Side 32
Viktige dommer i miljø saker	Side 36
Baksiden	Side 40

Miljøkrim

utgis av Miljøteamet ved Økokrim.

Tidsskriftet distribueres til domstolene, påtalemyndigheten, politiet, naturoppsyn, kommunene og miljøforvaltningen og blir utgitt 4 ganger pr år.

Ansvarlig redaktør:

Førstestatsadvokat
Hans Tore Høviskeland

Redaktør:

Politioverbetjent
Kenneth Didriksen

Redaksjon:

Biolog Antonio B.S. Polèo

Grafisk formgivning:

Ingvil Trana

Grafisk produksjon:

RenessanseMedia

Oppslag: 4300

Miljøteamet ser positivt på bidrag fra leserne. Redaksjonen forbeholder seg retten til å redigere innsendte bidrag.

Forsidefoto:

Kristusportrett på bysantisk gullmynt fra 1000-tallet. Foto: Oslo Mynthandel.

Stoff i bladet kan bare gjengis etter tilatelse fra redaktøren og med kildehenvisning.

Adresse:

Økokrim
Pb. 8193 Dep, 0034 Oslo
Tlf 23 29 10 00
Faks 23 29 10 01
E-post: miljøkrim@okokrim.no

www.okokrim.no

På mange områder vil jeg nok si at vi er et foregangsland sier Justisminister Knut Storberget som en umiddelbar kommentar til Soria Moria-erklæringens ambisjoner i miljøpolitikken.

Justisminister Knut Storberget:

Vi har alltid noe å strekke oss etter

Tekst og foto: politioverbetjent Kenneth Didriksen, Økokrim

- Men det blir feil å si at vi er kommet dit vi skal. Vi har alltid noe å strekke oss etter og jeg opplever miljøkriminalitet som et fagfelt med store udekkede områder, fremholder Storberget engasjert. Han har nettopp kommet smilende inn på møterommet og jeg legger merke til at han ikke har med seg notater.

Så dette anser du som viktig?

Ja, dette henger jo sammen med de store, store utfordringene for verdenssamfunnet i forhold til for eksempel klima. Tenk hvilken rolle etterforskning og påtale av miljøkriminalitet vil få i forhold til den fremtidige klimapolitikken. Det å håndheve at folk følger spillereglene på helt vitale områder for verdenssamfunnet for fremtidige generasjoner blir utvilsomt svært sentralt

Statsråden sitter på skrå i skinnsofaen og argumenter med begge hendene. Som justisminister har han ansvaret for et stort spekter av kriminalitetsområder. Han virker svært informert og gir inntrykk av å ha et personlig engasjement i et såpass smalt fagområde som miljøkriminalitet ennå må sies å være.

Men hva har den globale utfordringen å gjøre med en lokal forurenssak i et lensmannsdistrikt?

Jeg mener at det er utrolig viktig at vi nå henger med på nettopp den "hverdagslige miljøkriminaliteten" enten det er bjørneskytteren i Østerdalen eller kulturminnevandalen i Mo i Rana. Alle slike saker er deler av de enorme miljøutfordringene vi står overfor og vi må få forståelse

for at dette også er kriminalitet vi er nødt til å engasjere oss i. Vi kan ikke se miljøkriminaliteten som behandles av Økokrim eller politidistriktene helt uavhengig av de globale miljøutfordringene.

Så Statsråden hevder dette er en "vekstnæring" for politiet i betydning at det vil komme mer av disse oppgavene etter hvert?

Ja, absolutt. Er det opp til meg og regjeringen så vil innsatsen mot miljøkriminalitet bli styrket, det er det ikke tvil om!

Men samtidig, fortsetter Storberget - jeg bor i et hus som er et kulturminne fra 1700-tallet, i en rovdysone og har vært forsvarer i mange rovdysaker. Jeg føler at jeg har kjent litt på kroppen hva det vil si å ha fanen høyt hevet når det gjelder miljøkriminalitet

For det første trenger vi folks forståelse for hvorfor det er så viktig med denne type arbeid i politi og påtalemyndighet. For det andre må vi peke på at politi og påtalemyndighet ikke kan løse alt som gjelder miljøkriminalitet.

Og hvem andre har da oppgaver på dette feltet?

Vi er blant annet avhengig av å ha sivile systemer rundt oss enten det er direktorater eller oppsyn eller tilsyn som også har mulighet til å fatte beslutninger om reaksjoner.

Det som er avgjørende er likevel å ha et engasjement ute i befolkningen slik at det helt naturlig tas miljøhensyn i det daglige uten å måtte bli truet med straff.

Mener du at et folkelig engasjement har forebyggende effekt på miljøkriminalitet?

Ja, det at engasjerte mennesker kan drive på med det de synes er rett uten å bli sanksjonert er viktig og det er en balansegang, presiserer statsråden og nevner igjen allmenn legitimitet og aksept for lovene som hans 11 000 undersåtter i politi og lensmannsetaten skal håndheve.

Vi sitter i 7. etasje i høyblokka i regjeringskvartalet og justisministeren beretter villig om sin tid som advokat før han etter anmodning fra Jens Stoltenberg flyttet inn i sine nåværende kontorlokaler for litt over to år siden. Det er en statsrådspost med lange tradisjoner og det understrekes ytterligere ved at gangen utenfor kontoret er utsmykket med bilder av menn og kvinner som alle har vært hans forgjengere. Storberget har med sine 43 år rukket å opparbeide seg allsidig praksis fra flere fagområder og beslutningsnivå. Før han tiltrådte statsrådsposten har han hatt styreverv i både Vinmonopolet og Hedmark teater, han har blant mange andre oppgaver vært tillitsvalgt i Elverum kommunestyre, vært stortingsrepresentant og er fortsatt observatør til FNs generalforsamling. I 1990 avla han juridisk embetseksamen.

-Jeg har stått som forsvarer i rovdysaker noen ganger og fra vi startet rettssaken til vi sluttet så satt meddommerne og ristet på hodet – fordi de ut fra sin overbevisning ikke var enige! Det er altså en uoverensstemmelse mellom hva

vi akademikere, jurister og lovgivere har bestemt og hva folk synes. Og blir det ikke 3-0 i forhold til en frifinnelse, så blir det i hvert fall 2-1. Det har jeg opplevd så mange ganger. Når vi behandler innbrudd, drap og narkotikaforbrytelser så har vi ofte en ensidig fordømmelse. Det kan være en sunn fordømmelse, men den er ofte unyansert. Men på området med miljøkriminalitet så sliter vi ofte litt med legitimiteten og den er vi nødt for å gjøre noe med kontinuerlig.

Og straffnivået som utmåles i disse sakene er vel også viktig del av dette arbeidet?

Ja absolutt, men nå er jeg av den politiske typen som mener at straffereaksjonens allmenn- og individual preventiv virkning også har sin begrensning. Jeg tror at så vel som å få strengere straffer så må vi få klokere straffer på dette området

Så den allmennpreventive effekten betyr ikke alt her?

Nei, den betyr veldig mye, men det er begrenset hvor mye vi oppnår av allmennprevensjon av å få strengere straffer når vi har kommet opp til et visst nivå, poengterer Storberget og eksemplifiserer

dette med bjørneskytteren som får inndratt sitt våpen og får forbud mot å drive jakt i to år.

-Det er klart at det er en straff som svir og da mener jeg at vi kanskje ikke har så mye å hente på om det blir 30 eller 60 dager ubetinget. Det å ramme virksomheter og for eksempel ta pengene fra de som har drevet med miljøkriminalitet i vinnings hensikt, det er vel så viktig. Vi må bli flinkere til å tenke alternative løsninger, understreker Storberget.

Hva med bruk av foretaksstraff?

Ja, foretaksstraff er nettopp en type straff som bør brukes i miljø-kriminell sammenheng

Jeg tror at så vel som å få strengere straffer så må vi også få klokere straffer på dette området

Men er det ikke fare for at foretaksstraff kan ta bort fokus fra det personlige ansvaret slik at dette blir pulverisert ved at enkeltpersoner skjuler seg bak firmaet?

Nei, det er jeg uenig i. Vilklårene for å idømme foretaksstraff er å finne at det er begått en straffbar handling. Det bidrar faktisk til at man kan konstatere ansvar der vi ikke finner synlig gjerningsperson, slik at alternativet ofte er ingen straff. Foretaksstraffen er i seg selv en fornuftig innretning ved at det blant annet bidrar til at man får beslaglagt og inndratt vinning

Storberget blir ettersom og memorerer "Losjesaken" fra 1999 der han og daværende leder av miljøteamet ved Økokrim, førstestatsadvokat Jørn Holme, stod mot hverandre i Høyesterett som henholdsvis forsvarer og aktor.

Foretaksstraffen var faktisk gjenstand for en av mine prøvesaker

i Høyesterett. I "Losjesaken" fra Mo i Rana prosederte vi ikke bare over lovbruddet, men også over relevansen i forhold til foretaksstraff som reaksjon. Og jeg mener jo, selv om jeg ikke fikk gjennom min påstand i Høyesterett, at det rent politisk er en veldig klok avgjørelse. Foretaksstraff og inndragning er et maktspråk som blant annet næringslivet forstår!

Folkelig engasjement og biologisk mangfold

Du nevner at publikum blir stadig mer opptatt av miljøspørsmål og at dette får stadig større fokus. Bør det gjenspeiles i politiets prioriteringer og hva vi legger ned av tid og ressurser i arbeid med slike saker?

Det er i hvert fall helt avgjørende at Økokrim ikke blir et gissel i miljøkriminalitetens navn. Økokrim og andre særorgan har en viktig bistandsrolle. Økokrim skal samtidig engasjere og motivere politidistriktene til å forstå at miljøkriminalitet også er viktig.

Er det slik å forstå at Økokrim ikke skal ta alle disse sakene, men heller være fagkompetansen som bistår politidistriktene?

Ja, helt åpenbart, å bidra til at distriktene faglig kan behandle disse sakene selv. Men samtidig må jeg si at jeg synes at mange politidistrikt har god driv på mye av dette arbeidet.

De får muligens et ekstra engasjement i miljøsaker?

Man får et veldig engasjement på et område der folk tradisjonelt ikke demonstrerer for at politiet skal inn i saken. Demonstrasjonen står i motsatt leir. Da jeg kom til Engerdal og skulle prosedere, så ble det protestert mot politiet – men det betyr jo ikke at vi ikke skal drive med dette – det er jo heller en invitasjon til at vi skal gjøre sakene våre skikkelige. Men det er en balansegang i forhold til å forvalte reglene, og at vi lager regler som har folkets tillit.

Du nevner plakater og demonstrasjonstog i bygdesamfunn til støtte for sambygdingene som skyter bjørn eller ulv. Hvor plasserer dette det lokale politiet som skal håndheve disse reglene og samtidig er avhengig av folkes tillit?

Det er en veldig krevende konflikt – veldig krevende!

Storberget blir alvorlig og understreker viktigheten av at vi ikke bestandig skal legge til grunn at majoriteten mener det samme som demonstrantene sier med hevet røst

Det er blant annet gjort en undersøkelse på rovdyrskaps i de mest rovdyrutsatte bygdene i Østerdalen som viser at flertallet er tilhenger av den rovdyrpolitikken som praktiseres. Motstanderne er svært synlige, men vi vet at mens noen motstandere møter opp utenfor rettslokalet så sitter det mange hjemme som er enige i rovdyrpolitikken – så vi må være litt nyanserte i hvordan vi vurderer. Jeg tror vi har stor støtte i befolkningen.

Men det er demonstrantene som får pressedekningen.

Nettopp, de som roper høyest. Rovdyrdebatten er jo litt preget av ytterpunktene på begge sider. Det sunne kompromiss i rovdyrpolitikken, blant annet at vi skal ha en begrenset rovdyrstamme, er nok likevel noe de fleste støtter opp om, selv vi fra Hedmark, smiler Storberget i en erkennelse av at det nettopp er i hans hjemdistrikt at både ulvene og dens argeste motstandere bor

Den største miljøtrusselen, ifølge biologer, er desimering av arter, reduksjon av artsmangfoldet og introduksjon av nye og fremmede arter. Det blir svært synlig nå som tigreren forsvinner fra det asiatiske kontinentet og isbjørnen forsvinner fra Svalbard. I hvilken grad mener du norsk politi skal engasjere seg i denne problematikken?

Dette er en usedvanlig stor politisk oppgave og jeg synes at bevaring av artsmangfoldet i mange år nå har vært undervurdert – først og fremst fordi alt henger sammen med alt og vi er alle avhengige

« Det er forskjell mellom hva vi akademikere, jurister og lovgivere har bestemt og hva folk der ute synes

av hele kjeden. Jeg oppfatter det primært som en stor politisk oppgave, men det er helt åpenbart at det å drive rovjakt og rovfiske er noe vi skal ha stort fokus på.

Og jeg må jo si det at det er ganske rystende å tenke på at vi i vår tid kanskje er i ferd med å fjerne isbjørnen på Svalbard- at den blir borte ...- det er jo forferdelig!

Den veltalende Knut Storberget bruker et øyeblikk ekstra på å finne det rette ordvalget for å understreke det alvorlige i dette scenariet.

Fiskerikriminalitet, suverenitet og ressursforvaltning

Fiskerikriminalitet, herunder rømming av oppdrettsfisk går sterkt utover villfiskbestanden, som fortreges. Det er snakk om store mengder fisk og tilsvarende store profittthensyn. Hvordan bør disse saken prioriteres? Riksadvokat Busch har nylig poengtert viktigheten av disse sakene.

Ja, og det er jeg helt enig i. Nå blir vi jo beskyldt for at vi prioriterer alt, men dette er områder som er prioritert. Slik bør det være, særlig fordi at den mulige profitten er så stor, det er en sterk drivkraft. Da må vi kunne drive effektiv etterforskning av eventuelle lovbrudd, men vi må også drive sanksjonspolitikk som virker og da synes jeg igjen det med foretaksstraff og inndragning og det økonomiske sporet er avgjørende

Dette med forurensing til sjøs har vært en utfordring for politiet og da særlig der tankbåttrafikken er betydelig. Er vi godt nok rustet til å ta en stor akutt forurensing langs kysten og har vi avklarte roller i forhold til andre aktører så som Forsvaret/Kystvakten?

Med tanke på hvordan regelverket skal utøves har vi veldig få praktiske konflikter på de områdene der politiet og Forsvaret jobber sammen. Forsvarsministeren og jeg har hatt veldig stor fokus på

at slik samhandling skal fungere optimalt. Vi var begge i Tromsø nå i høst og møtte politi, påtalemyndighet og Kystvakt med dette som tema.

Statsråden avbryter seg selv et øyeblikk og sier at han har lyst til å gi honnør til de som jobber med dette i hverdagen.

- Med bakgrunn i hele spørsmålet om overfiske, eller piratfiske som jeg synes er et dekkende uttrykk, og risikofaktorer ute i sjøen, så må jeg si jeg er blitt veldig imponert over hvordan disse sakene håndteres i det daglige. Vi har fokus på dette på høyt politisk nivå fordi det er saker av stor viktighet for oss både når det gjelder norsk suverenitet og også ressursforvaltning.

Hva innebærer det rent praktisk at du har fokus på fiskerikriminalitet?

Senest nå i revidert har vi bevilget midler til å opprette en ekstra statsadvokat i Troms nettopp for å se på den kriminaliteten som skjer ute i sjøen. Vi valgte også i dette siste statsbudsjettet å styrke arbeidet mot piratfiske, herunder etterforskning av fiskerisaker, med 13 millioner kroner. Regjeringen har også valgt å styrke Kystvakten for enda bedre å kunne håndtere nettopp disse utfordringene

Ulovlig transport av farlig avfall har involvert Norge både som avsenderland og transittland. Hvordan skal vi ta tak i dette problemet?

Dette har jo med hvordan verden utvikler seg – uansett så ser vi at utviklingslandene sliter med bi-effekter av mange av vestens vaner. Det gjelder ikke bare klima og forurensing, men også problemer med farlig avfall. Dette er av sånn art at vi må begynne å rydde i eget hus; ta betydelige belastninger her hjemme. Det er jo som kjent det vi skal gjøre når det gjelder klimaet også. Det er viktig rent etisk og moralsk at vi klarer å rydde opp, at ikke andre land blir dumpingsplass for oss og vårt forbruk.

Er helhetsbildet at utviklingslandene blir belastet med vår livsstil og levestandard?

Ja, vi klarer ikke å løse fremtidens utfordringer på miljøsidene med å skuffe dem sør for ekvator konkluderer Storberget.

Kulturminnekriminalitet

Lavt sikkerhetsnivå ved våre kulturminner i kombinasjon med lav straffetruassel gjør at kriminelle dreier fokus over på tyveri av kunst og kultur. Har vi, både politi, påtalemyndighet og lovgiver, hatt for lite fokus på kunst- og kulturminnekriminalitet?

Ja, det tror jeg, og det har nok vært fordi vi ofte ikke har opplevd problemstillingen som aktuell. Men det er nettopp det vi ser med organisert kriminalitet, hvordan den i stadig større grad infiltrerer lovlige virksomheter. Organisert kriminalitet dreier seg ikke lenger bare om tradisjonelle handelsobjekt som narkotika, våpen eller mennesker. Det er absolutt grunnlag for å ha større fokus på kunst- og kulturminnekriminalitet, ikke bare for kunstverkets egen del, men også fordi det utgjør en viktig del av det som er tradisjonell kriminalitet.

Til nå har vårt engasjement knyttet til grensekryssende kunst- og kulturminnekriminalitet vært relativt beskjedent. Bør vi øke vårt internasjonale engasjement? På hvilket nivå bør Norge engasjere seg i internasjonalt samarbeid med Interpol, Europol og lignende organisasjoner?

Norge må engasjere seg mer når det gjelder internasjonal kriminalpolitikk generelt- og jeg har sagt her i departementet at vi er ikke lenger bare et tradisjonelt "inneriksdepartement". Det er vel så viktig for oss nå å ta tak i de internasjonale utfordringene vi står overfor. Jeg har jo hatt formannskapet i Schengen og ledet justisministrene i Europa i et halvt år og har derav deltatt mye i EU-sammenheng.

« Vi skal ikke bestandig tro at majoriteten mener det samme som demonstrantene sier med hevet røst

Det er helt avgjørende for oss at Norge ikke blir øya i Europa hvor man ikke er med når viktige avtaler inngås. Da tenker jeg i vidt perspektiv og det har også stor relevans i forhold til kunst- og kulturminnekriminalitet og miljøkriminalitet generelt.

Vi har inngått avtaler om politisamarbeid allerede?

Det finnes en del etablerte strukturer med tanke på bekjempelse av kriminalitet og vi er jo med i både Eurojust og Europol og Interpol. Men det skjer så mange viktige ting nå i EU-samarbeidet hvor jeg mener at vi er helt prisgitt det å kunne få forhandle om tilslutningsavtaler. Det gjelder for eksempel utvikling på politisiden ved Prüm-avtalen som man har i EU-samarbeidet. Her vil alt fra fingeravtrykk til DNA-prøver bli svært sentralt og vil kunne få stor betydning i arbeidet med kunst- og kulturminnekriminalitet.

Det er også viktig å ha dialog over grensene og ta del i de utviklingsprosjektene som nå pågår, for eksempel når det gjelder registre, enten det er Schengen Information System (SIS) eller andre typer registre.

I Interpol's database "Stolen Works of Art" figurerer Norge med én gjenstand. De andre skandinaviske landene Danmark og Sverige, som vi på dette temaet kan sammenlikne oss med, har henholdsvis 720 og 232 gjenstander registrert i Interpol's base. Har Statsråden

noen oppfatning av denne vesentlige forskjellen mellom oss og de andre skandinaviske landene?

Vi må i hvert fall bruke de registrene og systemene som allerede finnes og gjøre det som koster lite og som i tillegg er enkelt, for eksempel det å ha rutiner for å registrere stjålne kulturminner i nevnte base. Jeg mener at det er helt avgjørende at Norge hele tiden er med i det internasjonale arbeidet, hvis ikke kan det bli sånn at Norge blir et ettertraktet land for de kriminelle

Arbeidsmiljø saker

Arbeidsulykker krever hvert år opp mot 50 dødsfall. Dette har ofte sammenheng med at lover og forskrifter som skal ivareta sikkerheten på arbeidsplassen neglisjeres. Straffen er lav og saksbehandlingen har vært svært lang. Hvilke mål bør politiet ha i dette arbeidet. Hvilke utfordringer står vi overfor?

Når det gjelder politiets saksbehandlingstid på arbeidsulykker så har den blitt kraftig redusert, og det er bra sier, Storberget i sin avklaring av statistiske fakta før han fortsetter. På noen saksområder må vi passe oss slik at kvaliteten på saksarbeidet opprettholdes. Min erfaring fra straffesaksarbeid er at de sakene som har blitt behandlet raskt, ikke er dårligere etterforsket eller blir dårligere

iretteført. Det er oftest sånn at de som kommer inn som ferske vitner, er mye bedre vitner enn om de må vente lenge med å forklare seg.

Det er likevel klart at vi fortsatt har noe å gå på når det gjelder saksbehandlingstiden, både i politiet, påtalemyndigheten og ved domstolen. Men all honnør til norsk politi som jeg synes fak-

Vi klarer ikke å løse fremtidens miljøutfordringer ved å skuffe dem sør for ekvator

tisk har levert veldig godt. Men vi skal huske på at noen saksområder er veldig krevende og det må nødvendigvis ta tid.

Mange i politiet opplever muligens et ubehag ved å innlede etterforskning mot en vanlig bedrift. Det er jo som regel en lovlig virksomhet der de ansatte kan ha mistet en kollega og som kommer i en situasjon der de blir gjenstand for politiets og påtalemyndighetens søkelys. Har statsråden noen betraktninger rundt det?

Arbeidsmiljøkriminalitet er et kriminalitetsområde hvor man tradisjonelt ikke har vært vant til å drive etterforskning eller å bli etterforsket. Jeg tror nok at man opplever et system som tenker som så; "hva i all verden har nå politiet her å gjøre. Vi er da ikke banditter". Det blir liksom en ny måte å tenke på og jeg tror nok at politiet også opplever litt brems i systemet i forhold til hvordan man blir tatt imot ved så viktige saker som eksempelvis dødsulykker i arbeidslivet.

Regjeringen har jo foretatt endringer i arbeidsmiljøloven som er tydelige på at vi ønsker at arbeidstakerne skal ha bedre vern. Ikke minst i disse "sosial dumping-tider" så er det helt avgjørende for oss, og da er vi nødt for å få opp noen slike saker. Vi klarer ikke å etterforske alle, vi er avhengige av at tilsynsmyndighetene også kan sanksjonere på sin måte.

Norge må engasjere seg mer når det gjelder internasjonal kriminal politikk

Bør det være større bruk av administrative sanksjonsmidler fra tilsynsmyndighetene før politiet anvender straffesporet? Bør for eksempel arbeidstilsynet ha flere sanksjonsmuligheter?

La meg si det sånn at jeg er ikke betenkt over å gi nettopp de sivile tilsynene større sanksjonsmuligheter og de må i hvert fall bruke de mulighetene de har både i forhold til prosess og prosessøkonomi. Tilsynene rår allerede over ganske følbare sanksjoner. I stedet for en foretaksstraff i straffesporet, kan bruk av administrative sanksjoner være en løsning. Begge sanksjonsformene kan ramme bedriftens økonomi og føre til rettighetstap. Det er likevel viktig at vi finner balansen mellom å reagere med sivile sanksjonsmidler og straffesaksbehandling. De grove sakene må vi markere med en strafferettslig standard.

Alfor få katedraler i Norge

Intervjuet nærmer seg slutten men det er tydelig av samtalen at statsrådens interesse for kulturminnevern ikke er godt nok uteskuttet fra min side. Storbergets engasjement på dette temaet blir tatt opp igjen.

Av og til opplever vi å bli beskyldt for at vi bruker penger og politiresurser på døde ting som for eksempel kulturminner og spurt om vi fortsatt skal gjøre det. Og jeg har bare så lyst til å si: JA, vi skal bruke politiresurser på det. Fordi det har å gjøre med identiteten vår.

Storberget tar sats før han fortsetter

...og vi opplever at folk mener at på dette temaet skal politiet vike tilbake. Det er klart at når vi hadde "Losjesaken" i Mo i Rana så var det en del som ikke fattet hva det hadde med politi og påtalemyndighet å gjøre. Vi hadde altså en sak der vi stod overfor riving av et av Nord-Norges første forsamlingshus. Men det er det vi ofte ser i kulturminnevern og som jeg er opptatt av; det er store økonomiske interesser i dette. Det er på mange måter et tyveri fra samfunnet, foretatt av de som faktisk tjener penger på å rive og får satt opp ny bebyggelse som man kan selge for mye penger. Det skal vi ikke ta lett på. Dette er en type

økonomisk kriminalitet som det, i tillegg til det rent kulturminnefaglige, absolutt er grunn til å slå ned på.

Dersom du ser på både små og store byer i Norge i etterkrigstida så levde de i en periode hvor man nærmest skulle radere ut det som hadde representert folks nød og gamle forhold. Nå ser det heldigvis ut til å slå litt kontra, nå begynner folk å bli mer bevisst i forhold til vern.

Politiet og påtalemyndigheten skal være veldig tydelige i disse sakene. Samtidig så skal vi fra politiske myndigheters side også ha en aktiv kulturminnepolitikk slik at det blir mulig for folk å ta vare på det som finnes av kulturminner.

Hvis vi blir stående i en situasjon hvor bare det er politi og påtalemyndighet som griper inn når en grunneier av økonomiske årsaker ser seg nødt til å rive det gamle huset – for å slutte ringen der vi startet – da er vi der at reglene ikke får legitimitet ute i befolkningen. Så vi må ha begge deler. Vi må ha støtteordninger som gjør sitt til at folk kan ta vare på husene sine eller kulturminner generelt, samtidig som vi reagerer når noen i vinningsinteresse går løs på klenodier. Vi klarer ikke å straffe oss ut av det å ta vare på norske kulturminner.

Kommunene har vel også hatt en rolle i det å ødelegge kulturminner ved å gi byggetillatelse i konflikt med kulturminnevern?

Ja, og der har vi igjen mulighet for å drive kartlegging og se på og bli bevisst hvor det er kulturminner og hva et kulturminne er, sier Storberget og understreker at en aktiv kulturminnepolitikk er grunnlaget for at politiet også kan bekjempe kulturminnekriminalitet.

Norge har betydelig vedlikeholdsetterslep på verneverdige bygg, deriblant mange kirker. Det er vel også en form for ødeleggelse av kulturminner, å ikke ta vare på det man har?

Det er spørsmål hva slags offentlig sektor vi egentlig skal ha. Skal vi ha en offentlig sektor som har råd til å drive med blant annet ikke-lovpålagte oppgaver og ta både ungdomskultur og også kulturminner på alvor?

Dette er jo en av grunnene til at regjeringen ønsker å øke tilskuddene til kommunene så mye. Jeg mener det gir rom for at man kan drive det vedlikeholdet av offentlige bygg som er nødvendig, deriblant kulturminnene våre.

Så du vil slå et slag for bevaring av gamle bygg?

Vi har altfor få katedraler i Norge til at vi kan la disse kulturminnene stå å forfalle. Det er praktfulle bygg og de skal vi ta vare på. Som et eksempel kan jeg til slutt nevne at når et maleri av kunstneren Monet nå i høst ble skadet under et tyveriforsøk i Orsay museum i Paris, så går franske myndigheter ved kulturministeren ut i mediene og reagerer med forferdelse og sier at det "er angrep på vår kultur og angrep på vår identitet". Det synes jeg er godt sagt og det viser hvordan man verdsetter kulturskatter i et land som har mange av dem.

Justisdepartementet

Justisdepartementet ble opprettet i 1818. Departementets har ca. 270 ansatte fordelt på syv avdelinger, analysestaben, statsrådsseksjonen og informasjonsenheten.

Justisministeren er departementets sjef og politiske leder. Han har to statssekretærer og en politisk rådgiver.

Justisdepartementets hovedmål er å sørge for at grunnleggende rettssikkerhetsgarantier blir opprettholdt og utviklet. Et overordnet mål er å sikre samfunnets og enkeltmenneskets trygghet.

Justisdepartementet hovedsatsingsområder:

- redusert kriminalitet
- trygghet og rettssikkerhet
- åpenhet og demokrati
- justisvesenets oppgaveløsning og service til publikum

Kilde: www.regjeringen.no

Gamle mynter

- falske og ekte, eller ulovlige og lovlige

Av førsteamanuensis Svein Harald Gullbekk, Arkeologisk seksjon, Kulturhistoriskmuseum, Universitetet i Oslo

Hvert år skifter hundretusener med gamle mynter eiere i samlersmarkeder verden over. Det er bare å logge seg inn på en hvilken som helst internasjonal Web-auksjon med mynter som gjenstandskategori for å få tilgang til markedet.

Mange av myntene som tilbys ble preget for noen hundre år siden, mens en ikke ubetydelig del faktisk har opphav så langt tilbake som et par tusen år, i antikkens Hellas og Roma. Samlere av romerske mynter vil ha mynter forsynt med portretter av berømte keisere som Augustus, Nero og Konstantin den store, mens samlere av mynter fra antikkens Hellas vil ha mynter

som ble preget i klassiske bystater som Aten, Korint og Alexandria flere århundre f. Kr. For de fleste av oss er det vanskelig å forestille seg at slike gjenstander kan finnes i privat eie. Faktum er imidlertid at de fleste slike gjenstander som omsettes er ekte og de fleste av dem er også lovlige å eie. Når det er sagt finnes det imidlertid en del mynter som er forfalskninger og

en del som har tvilsomme provenienser (opprinnelse).

I Norge er kulturminneloven (§ 12b) klar på at all jordfunnet mynt eldre enn 1650 tilhører staten, men finneren og eieren har krav på finnerlønn (§ 13). Det betyr i prinsippet at all norsk middelaldermynt tilhører staten. Det finnes imidlertid eksempler på at deler

av slike myntfunn har blitt levert tilbake til finnerne. Det finnes også eksempler på at norske middelaldermynter har blitt solgt fra museer til private samlere i betydelige antall på begynnelsen av forrige århundre. Slike mynter er selvfølgelig lovlig å eie.

Mens Norge har fornminnelovgivning tilpasset norske forhold, finnes det nesten like mange lover og forskjellig rettspraksis som det finnes land og stater. Mens enkelte land i middelhavsregionen har utførselsforbud for all mynt som er eldre enn 100 år, er jordfunn av romerske bronsemynter lovlig å omsette på De britiske øyer. Britiske myndigheter setter heller ingen begrensninger på utførsel av slike mynter. Om de romerske myntene funnet på De britiske øyer opprinnelig ble preget i Roma eller Konstantinopel (dagens Istanbul) spiller ingen rolle selv om Italia og Tyrkia har andre og strengere bestemmelser for myntfunn og utførsel av historiske mynter. I hvilken grad det er mulig å avgjøre om slike mynter faktisk stammer fra britiske funn eller funn andre steder, er imidlertid vanskelig å avgjøre.

Det romerske riket strakte seg fra Midt-Østen og Nord-Afrika til Skottland. Mynter som ble utgitt av romerske keisere var gyldig betalingsmiddel over hele riket. Det ligger i pengenes natur at mynt ble brukt over store avstander. Der kjøpmenn drev handel over store avstander fulgte mynt i kjølvannet. Det er en historisk kjensgjerning. At myntenes reiseruter i eldre tider ikke fulgte våre dagers landegrenser nødvendigvis gjør overnasjonale regelverk. Det arbeides i dag for å samordne lovgivningen internasjonalt for å kontrollere flyten av fornminner i en stadig mer globalisert verden.

Det faktum at sofistikerte myntsystemer ble utviklet i antikke, middelalder og andre preindustrielle samfunn i Europa, Asia og Nord-Afrika, har resultert i at et stort antall mynter er bevart opp til våre dager. Slike fascinerende objekter har lenge tiltrukket seg samlere. Myntsamling har vært en anerkjent beskjeftigelse siden renessansen. Det var ikke en fyrste med respekt for seg selv som ikke

eide en solid samling mynter og medaljer.

Ivrige myntsamlere skapte marked for forfalskninger. Mens det tidligere kunne være anerkjente gravører som laget etterligninger av spesielle utgivelser, finnes det i dag forfalskninger av alle slag. Det omsettes både billige turistikopier og tilnærmet identiske kopier av praktstykker fra eldre tider. De mest sofistikerte forfalskningene er preget på autentisk metall (nedsmeltede mynter fra samme epoke) og laget med samme metoder som fortidens stempelskjærere og myntslagere benyttet. Antallet forfalskninger av svært god kvalitet har økt kraftig i senere år.

Ettertraktete objekter kommer ofte opp i tusener, titusener og hundretusener av kroner. I et globalt marked er det vanlig å slippe et fåtall slike forfalskninger på forskjellige steder med måneders eller års mellomrom. Det er ofte tilnærmet umulig å skjelne et falskt eksemplar fra et ekte uten inngående kjennskap til den aktuelle utmyntingen. Dessverre finnes det i dag ingen anerkjente autoriteter på falskmyntnerier i Skandinavia. Internasjonalt er det mynthandlersammenslutningen IAPN (International Association of professional Numismatists) med hovedkvarter i Sveits som har best oversikt over emnet, og som bistår sine medlemmer i slike saker.

En svært sofistikert forfalskning av en romersk gullmynt (aurus) fra keiser Aemilianus, som regjerte omkring tre måneder i år 253 e.Kr. Gullmynter fra keiser Aemilianus er svært sjeldne, og et slikt praktstykke ville trolig koste mer enn én million norske kroner i ekte utgave. Mynten ble avslørt som forfalskning i samarbeid mellom Oslo Mynthandel AS og "The anti-forgery comitee" i "International Association of Professional Numismatists".

Ekte garanti?

Av politioverbetjent Kenneth Didriksen, Økokrim

Lovligheten ved kjøp og salg av gamle mynter har blitt et stadig mer fremtredende tema i politiets arbeid med kunst- og kulturminnekriminalitet. Et søk på eksempelvis "romersk mynt" på en nettauksjon kan føre til mange treff. Myntene kan være ekte og dermed ha en betydelig alder. Likevel bør medfølgende sertifikater, ekthetsbevis og garantier vurderes med sunn skepsis.

Mange har glede av å samle mynter og bli kjent med historien bak disse, men det bør være samsvar

mellom pris og hva som reelt omsettes. Kulturminner tiltrekker seg kjøpere og da tiltrekker det seg også de som ser et marked egnet for å tjene store penger på å fremby forfalskninger.

Numismatikk fordrer stor kompetanse for å kunne skjelne det ekte fra det uekte, noe som utnyttes bevisst i et kjøpevillig, hobbybasert samlermarked. Miljøkrim vil behandle dette temaet grundigere ved en senere anledning.

Promillekjøring på sjøen

- straffene forankret i Høyesterett

Av politiadvokat Arne Kjønsdal, miljøjurist i Agder politidistrikt

1. januar 1999 trådte fritids- og småbåtloven i kraft. Nå ca. ni år etter lovens ikrafttredelse er det avsagt en del dommer i høyere rettsinstanser som gjør at en kan si noe generelt om straffenivået i disse sakene.

Før lovens ikrafttredelse var det etablert en veiledende regel i rettspraksis om at beruselse forelå ved en promille* på ca. 1,5. Dog slik at hvert tilfelle ble vurdert individuelt. Vedtakelsen av den nye loven medførte av den grunn en nykriminalisering av området mellom 0,8 og ca. 1,5 promille.

* Tilsvarende bestemmelser er gitt om alkoholkonsentrasjon i utandingsluft.

Riksadvokatens rundskriv

Riksadvokaten ga i rundskriv av 21. juni 1999 en del generelle føringer om straffeutmåling i disse sakene. Det uttales i rundskrivet at det i normaltilfelle skulle gis bot alene i promillesaker i området 0,8 - 1,5. I området 1,5 - 2,0 skulle det i normaltilfelle innstilles på betinget reaksjon og bot, mens det i saker over 2,0 promille skulle innstilles på ubetinget fengsel.

Høyesteretts dom Rt 2000 s. 1041

Etter at den nye loven trådte i kraft, avsa Høyesterett en prinsipiell dom allerede sommeren 2000 som er gjengitt i Rt 2000 s. 1041. Faktum i saken var at en tidligere ustraffet mann på 51 år hadde ført en 14 fots plastbåt med en 40 hestekrefters påhengsmotor. Promillen hadde vært ca. 2,5 da båtturen startet. Sammen med to kamerater hadde han dratt ut for å fiske utenfor Måløy. Værforholdene var gode og det var liten eller ingen båttrafikk i de to timene turen varte. Det oppstod heller ikke uhell eller farlig situasjoner, med unntak av et lite uhell som skyldtes feilmanøvrering da han skulle legge til kai ved Måløy. Føreren ble av tjenestemannen betegnet som beruset og i godt humør, men ikke overstadig beruset.

Mannen fikk utmålt en fengselsstraff på 14 dager.

Førstvoterende i Høyesterett uttalte at det ikke forelå skjerpende omstendigheter, og uttalte videre "Etter min mening representerer føring av båt med en promille på over 2 normalt et slikt farepotensial at det må reageres med ubetinget fengsel. Det at det ikke er skjedd noe uhell eller likende kan etter min mening ikke føre til et annet resultat...".

Det finnes ikke rettsavgjørelser som klart trekker skille mellom når det skal anvendes bot kontra betinget reaksjon og bot. En gjennomgang av avgjørelser fra Høyesterett og lagmannsrettene etterlater inntrykk av at promillegrensen synes å ligge på ca. 1,5, forutsatt at det ikke foreligger skjerpende omstendigheter.

Hva er skjerpende omstendigheter i promillesaker til sjøs?

- Lysforhold, om kjøringen skjedde i mørket
- Forutsatt at kjøringen skjedde i mørket, om båten hadde

tente lanterner

- Om det var passasjerer om bord
- Om båten hadde kraftig motor (stort skadepotensiale)
- Hvilken hastighet fører faktisk holdt
- Båtens størrelse
- Værforholdene (sjø og vind)
- Om kjøringen medførte ulykke hvor det oppstod materiell skade og/eller personskafe
- Trafikktetthet på sjøen under føringen av båten (herunder om det var risiko for å komme i kontakt med badende)
- Førerens toleransegrense for rus
- Førerens erfaring på sjøen

Bøtenivå

I lovens forarbeider ble det sagt lite om bøtenivået. I Inst. O nr. 59 (1997-98) s. 4 er det uttalt følgende : "Justisdepartementet meiner vidare som Straffelovrådet at bøtestraffa normalt bør ligge på eit relativt høgt nivå". I Riksadvokatens rundskriv er det sagt at bøtenivået for de rene formalovertredelsene etter vegtrafikkloven innebærer åpenbart en grense for hvor lavt bøtenivået for overtredelse av promillebestemmelsene kan settes. I Agder Politidistrikt varierer i dag bøtenivået for formalovertredelse etter vegtrafikkloven fra 3.000 kroner til 9.000 kroner når bot brukes som reaksjon alene. I Rt 1995 s. 690 uttalte Høyesterett at boten måtte være "følbart", og satte boten til

12.000 kroner uten at det er opplyst noe om personens inntektsforhold. Rettspraksis er sprikende når det gjelder bøtenivået. Det er ikke avgjørelser i Høyesterett hvor det er ilagt bøter etter at den nye loven trådte i kraft. En gjennomgang av alle lagmannsrettsavgjørelser etter lovens ikrafttreden viser at de fleste bøkene ligger i intervallet 10.000 - 15.000 kroner. De fleste av lagmannsrettsdommene mangler opplysninger om inntektsopplysninger om den domfelte.

I Agder politidistrikt har en lagt seg på en praksis hvor boten settes til ca. 1/3 av brutto månedsinntekt forutsatt at det ikke foreligger spesielle skjerpene eller formildende omstendigheter. Foreligger skjerpene omstendigheter forhøyes boten vesentlig. De aller fleste vedtar bøter på dette nivået. På en vanlig inntekt innebærer dette bøter på ca. 10.000 kroner. Dog, når promillesakene tas til tingretten er erfaringen at bøkene

ofte settes ned.

Rettighetstap og inndragning

Det er adgang til å idømme både rettighetstap og inndragning av båt som følge av overtredelser av promillebestemmelsene i fritids- og småbåtloven.

Det er uttalt i forarbeidene at dette er forbeholdt de grove tilfellene, og i praksis brukes rettighetstap og inndragning svært sjelden.

Laksen i Jølstra

Riksadvokaten har opprettholdt henleggelse i sak om vassdragskriminalitet

- ► ► Et eleveierlag anmeldte i perioden 1998-2005 et energiverk for tolv brå endringer av vannføringen i elva Jølstra, slik at fiskeyngel strandet og døde. Sogn og Fjordane politidistrikt henla samtlige anmeldelser etter bevisets stilling i desember 2005.

Av seniorrådgiver Hans-Petter Jahre, Riksadvokaten. Foto av Nils Aukan. Atlantisk laks.

Etter klage ble henleggelsen opprettholdt av statsadvokaten og klager brakte saken inn for Riksadvokaten. Riksadvokatens avgjørelse i klagesaken forelå 7. mai 2007 og inneholder drøftelser av flere tema som er av stor interesse for lesere av Miljøkrim. De mest sentrale punktene kan oppsummeres slik:

Prosessuelle spørsmål

1. Skulle klagen realitetsbehandles eller avvises?

Straffeprosessloven § 59a gir bare klagerett i ett trinn. Riksadvokaten kunne derfor valgt å avvise klagen over statsadvokatens avgjørelse. Imidlertid kan Riksadvokaten i kraft av det alminnelige overordningsforholdet velge å realitetsbehandle en klage selv om det ikke er klagerett. På bakgrunn av de betydelige miljømessige og økonomiske interesser som er knyttet til den aktuelle villaksstammen besluttet Riksadvokaten å realitetsbehandle klagen.

2. Fortsatt straffbart forhold?

Anmeldelsene måtte etter Riksadvokatens oppfatning forstås slik at de primært rettet seg mot at energiselskapet har unnlatte å iverksette tilstrekkelige tiltak for å sikre at det ved utfall ikke

blir brå endringer i vannføringen nedstrøms kraftverket. Hvis en slik unnlatelse først er straffbar, mente Riksadvokaten at det er et fortsatt straffbart forhold som vedvarer helt til de nødvendige tiltak er på plass.

3. Skal vassdragsloven eller vannressursloven anvendes?

Vassdragsloven av 15. mars 1940 nr. 3 ble 1. januar 2001 erstattet av vannressursloven av 24. november 2000 nr. 82. De omtvistede vannførendringer har skjedd både før og etter at vannressursloven trådte i kraft. Strafferammen ble skjerpet fra fengsel inntil 4 måneder i vassdragsloven til fengsel inntil 2 år i vannressursloven. Hvilken betydning får dette for lovvalg og påtalebegjæring?

Ved fortsatt forbrytelse skal det ved lovendringer til gunst for siktede anvendes den mildeste lov på hele forholdet. Ved endringer til ugunst, som i denne saken, gjelder derimot hovedregelen om at det er gjerningstidens lov som gjelder. Dette medfører at den fortsatte forbrytelse deles slik at vannførendringer før 1. januar 2001 bedømmes etter den mildere straffebestemmelse i vassdragsloven.

Overtredelser av vassdragsloven kunne bare strafforfølges ved

påtalebegjæring fra NVE eller Fiskeristyret (Fylkesmannens miljøvernavdeling), mens vannressursloven er undergitt ubetinget offentlig påtale. På grunn av manglende påtalebegjæring var det ikke prosessuell adgang til å forfølge den del av det sammenhengende forhold som i tid lå forut for vannressurslovens ikrafttredelse. Fylkesmannen hadde i brev av 2001 uttalt at "stadige brudd på konsesjonsvilkårene er uakseptabelt", men dette kunne ikke vurderes som påtalebegjæring.

4. Var deler av forholdet foreldet?

Riksadvokaten slo fast at straffeloven § 68 første ledd om at det ved fortsatt straffbart forhold ikke begynner å løpe foreldelsesfrist før forholdet er opphørt, også gjelder der lovgivningen har blitt skjerpet mens den straffbare unnlatelsen har funnet sted. Det løp derfor ingen separat foreldelsesfrist for den del av det fortsatte forhold som i tilfelle måtte henføres under vassdragsloven.

Sakens realitet

Hovedspørsmålet var om energiverket objektivt sett hadde brutt konsesjonsvilkårene for drift av stasjonen og om skyldkravet i så fall var oppfylt. Etter en detaljert gjennomgang av samtlige anmeldte vannførendringer

slo Riksadvokaten fast at selskapet objektivt sett ikke hadde iverksatt tilstrekkelige tiltak for å sikre at vannstandsendringer som følge av utfall ikke ble større enn tillatt, og at de i tilfelle skulle skje ved "myke overganger", slik bestemt i konsesjonsvilkårene. Det forelå dermed objektivt sett en overtredelse av vannressursloven § 63 første ledd bokstav c) i perioden 2001 – 2005.

Riksadvokaten vurderer deretter om de subjektive vilkår for straffansvar for energiselskapet forelå. Utgangspunkt for drøftelsen er Høyesteretts redegjørelse for skyldkravet for foretak i Rt. 2002 s. 1312. Her heter det på s. 1318 "For at foretaksstraff skal kunne anvendes, må det etter dette enten foreligge skyld – forsett eller uaktsomhet – hos en enkeltperson som har handlet på vegne av foretaket, eller anonyme og/eller kumulative feil."

Riksadvokaten uttaler blant annet: "Det knytter seg både omfattende miljøinteresser og økonomiske interesser til laksestammen i Jølstra og vannstandsendringene kan utvilsomt påføre denne skader som det vil kreve lang tid og betydelige ressurser å rette opp. Dette taler for at aktsomhetsnormen på dette området må være relativt streng. På den annen side går det alltid en grense for hva som kan kreves. Det umulige kan man selvsagt ikke forlange, og det er naturlig å forstå handleplikten slik at den gjelder tiltak som det er rimelig og fornuftig å kreve iverksatt i lys av de interesser som er involvert. Oppsummeringsmessig kan man si at det stilles krav om at energiselskapet treffer rimelige og adekvate tiltak både for å redusere antall utfall i kraftverket og for å sikre at vannstanden nedenfor kraftverket opprettholdes ved utfall."

Riksadvokaten konkluderte med at samtlige anmeldelser måtte henlegges. Anmeldelsene som gjaldt forhold før 1. januar 2001 ble henlagt på grunn av manglende påtalebegjæring, og de øvrige etter bevisets stilling. Ved aktsomhetsvurderingen måtte det legges vesentlig vekt på at energiselskapet hadde iverksatt flere hensiktsmessige og adekvate tiltak de siste årene og imøtekommet pålegg fra NVE. Det var også på det rene at antall uakseptable vannstandsendringer er betydelig redusert de siste årene.

Påtalejurister og etterforskere anbefales å lese Riksadvokatens avgjørelse i sin helhet, og kan eventuelt ta kontakt med Riksadvokatembetet eller Miljøteamet ved Økokrim.

Norsk maleri vendte hjem

Av politioverbetjent Kenneth Didriksen, Økokrim

I januar 2007 kom det via Interpolsystemet melding om at det etter all sannsynlighet befant seg et maleri i Norge som var meldt stjålet i Tyskland. Eierne av maleriet hadde blitt frastjålet dette høsten 2004 og hadde nylig funnet på Internett at det var solgt på offentlig kunstauksjon i Oslo oktober 2005.

Maleriet som var stjålet var av den norske maleren Lauritz Haaland og var lagt ut til salg med et utrop på 100 000 -150 000 norske kroner. Ved kontakt med auksjonshuset fikk politiet straks vite navn på hvem som hadde kjøpt maleriet. En privatperson fra vestlandet hadde fått tilslag på auksjonen og i godt samarbeid mellom et par politidistrikter ble det også klart at vedkommende fremdeles hadde maleriet i sin besittelse. Maleriet veide, med ramme, ca. 100 kg og

størrelsen var på omtrent 2,5 x 2 meter, så det var forbundet med en del møyen å flytte på kunstverket.

Både det norske auksjonshuset og vedkommende kunde som der hadde kjøpt maleriet hadde gjort dette i god tro og i full forvisning om at alt var i sin skjønneste orden. Uansett godtroerverv så vinnes det ikke eierskap til løseøret, deriblant kunst, som er stjålet. Det ble tatt kontakt med tyske Bundeskriminalamt som fikk overbrakt opplysningene om at maleriet var funnet og i god behold. Samtidig ytret han som i god tro hadde kjøpt maleriet, og som hadde det i sin besittelse, at han svært gjerne kunne tenke seg å kjøpe maleriet rettmessig, og da av rette eier. Dette gjorde at saken fikk en ny vending.

En avtale om kjøp er i skrivende stund under forhandling og politiet kan da eventuelt slippe å ta beslag i maleriet for videre frakt til Tyskland.

Lauritz Haaland "Losen går ut" (1897)

Mer enn tidevannstabeller og fyrlykter

Kystens voktere

► ► ► Vi passer på kysten og havnene på en offensiv og forhåpentlig stadig bedre måte. Og jeg ser ikke bort fra at våre oppgaver når det gjelder sjøsikkerhet og havnesikkerhet kan bli endret og utvidet i årene som kommer.

Av Kystverkets infoavdeling/Politioverbetjent Kenneth Didriksen, Økokrim

Det sier kystdirektør Kirsti L. Slotsvik (44) til Miljøkrim, ansvarlig for en etat med nesten 1000 ansatte og et budsjett på 1,3 milliarder. Kystverket er blant annet ansvarlig for at de internasjonale reglene for havnesikkerhet iverksettes og overholdes.

Jeg forstår at noen havner synes utgifter til pålagt sikkerhet er "surt" å måtte betale. Men Norge har ikke noe valg i en verden med terrortrusler. Vi må gjøre vårt, enten det gjelder havner, flyplasser eller andre potensielle terrormål. Om nødvendig kan vi faktisk stenge havner eller havneterminaler som ikke følger påleggene, sier kystdirektøren.

Slotsvik styrer et Kystverk som også ivaretar statens ansvar for beredskap mot akutt forurensing. Staten har hatt tunge oppgaver med oljesøl, og Slotsvik røper at Kystverket vurderer spesielle overvåkingstiltak for å avsløre skip som tømmer ut oljeresester eller kjemikalier fra tankene i åpen sjø utenfor kysten vår.

Slike miljøsyndere må avsløres og få sin rettmessige straff. Mulighetene som finnes ved satellittovervåking, overvåkningsfly og Kystverkets eget sporings-system for fartøy (AIS) er gode.

Å arbeide for et rent hav er vårt viktigste mål, og vi benytter disse mulighetene når mistanken melder seg, sier Slotsvik, som ikke har noe i mot at både utenlandske og norske rederier gjøres kjent med dette. Og så er det et godt forbedringspotensial i å bringe disse sakene helt fram til domstolene, der Kystverket og Økokrim/politiet er de viktigste aktørene i arbeidet.

Kystverket er tillagt myndighet etter havne- og farvannsloven, losloven og deler av forurensningsloven.

Dette gir oss makt, og den vil vi benytte oss av der det er nødvendig. Blant annet medvirker Kystverket ved kommunal planlegging av havner og sjøområder. Det er nokså ofte at vi har innsigelser i havnespørsmål der mektige interesser kjemper om å få benytte eller utvikle større eller mindre arealer. Vår rolle i dette er å passe på at ingen tar seg ulovlig til rette, sier Kirsti Slotsvik. At vi enkelte ganger blir litt upopulære får bare være seg. Det viktigste i hver enkelt sak er å finne løsninger som er til å leve med i framtida, sier hun. De som kjenner den nye kystdirektøren vet at selv om hun er bestemt på dette området, så er hun også innstilt på fornuftige kompromisser.

Kirsti Slotsvik er stolt av etaten hun leder. Hun er imponert over arbeidet som blir utført ved de fem regionkontorene, om bord i losbåtene, i etatens rederi, på trafikksentralene og ved Hovedkontoret. Kystdirektøren er også glad for at etaten, også før hun selv tiltrådte som leder, har lagt vekt på å ha gode og åpne kanaler til andre etater; til Forsvaret, forskningsinstitusjoner, kommuner og fylkeskommuner. *Dette akter jeg å videreutvikle. Vi er et lite land der samarbeid og samordning betyr utrolig mye for å bedre effektiviteten. Her er mye gjort, men også mye ugjort, sier kystdirektør Kirsti Slotsvik.*

Kystverkets organisering og ansvar

Kystverket er Fiskeri- og kystdepartementets etat for sjøtransport, sjøsikkerhet, havner og beredskap mot akutt forurensning. Kystverket arbeider aktivt for en effektiv og sikker sjøtransport gjennom å ivareta transportnæringens behov for framkommelighet og effektive havner. Kystverket forebygger og begrenser skadeeffektene ved akutt forurensning og medvirker til en bærekraftig utvikling i kystsonen.

Kystverket ledes av kystdirektøren. Kystverkets hovedkontor er Kystverkets styringsorgan som mottar oppdrag fra Fiskeri- og kystdepartementet, og fordeler dem til de fem regionene som er de operative enhetene. Hovedkontoret ligger i Ålesund, og består i tillegg av en beredskapsavdeling som ligger i Horten. Regionkontor er plassert i Arendal, Haugesund, Ålesund, Kabelvåg og Honningsvåg.

Viktigste oppgaver

- **Lostjenester**

Tjenesten er operativ og tilgjengelig 24 timer i døgnet hele året. Innenfor grunnlinjen er generelt alle fartøy over 500 bruttotonn (BT) i utenriksfart lospliktige. For fartøy som fører flytende farlig og/eller forurensende last i bulk er grensen 300 BT eller 100 BT, avhengig av om de har dobbeltbunn eller ikke. Lostjenesten er finansiert av brukerne.

- **Trafikksentraltjenester (VTS)**

Trafikksentraltjenestene er tilgjengelige hele døgnet, og betegnes VTS (Vessel Traffic Services). Trafikklederne som styrer VTS overvåker sjøtrafikken i nærmere avgrensede geografiske områder ved hjelp av VHF, radar, AIS (Automatic Identification System) og videokamera.

- **Fyr- og merketjenster og navigasjonsvarsler**

Veiledning fra navigasjonsinnretninger og elektroniske navigasjonsmidler er en forutsetning for å kunne navigere sikkert langs norskekysten. Kystverket drifter og vedlikeholder ca. 20 000 innretninger for navigasjonsveiledning, herunder om lag 5000 fyrlykter og lanterner, 14 500 faste og flytende merker og mer enn 100 fyrstasjoner.

- **Statens beredskap mot akutt forurensning**

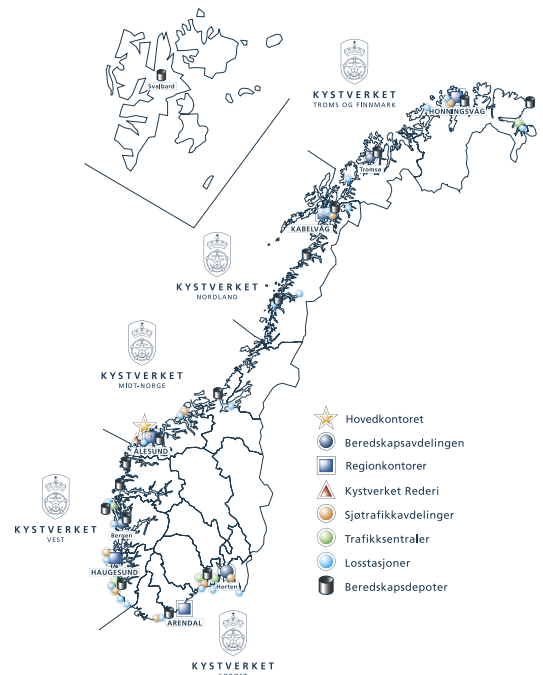
- **Forvalte lovverket (f.eks losloven, havne- og farvannsloven, deler av forurensningsloven)**

Ved større tilfeller av akutt forurensning, som ikke er dekket av privat eller kommunal beredskap, aksjonerer Kystverket for staten på vegne av forurenser. Kystverket disponerer et eget overvåkningsfly samt 16 hoveddepot og 9 mellomdepot med oljevern-utstyr. I tillegg er det utplas-

sert utstyr om bord i en rekke fartøy, både egne fartøy og fra Kystvakten. Kystverket er også ansvarlig for å iverksette og håndheve internasjonale regler om havnesikkerhet i alle norske havneterminaler som er berørt av internasjonal skipsfart.

- **Utbedrings- og planarbeid (eks. Maritim del av Nasjonal Transportplan)**

Kystverket arbeider kontinuerlig for at farledene skal ha tilstrekkelig bredde, dybde og høyde tilpasset både store og små fartøy. Dette utgjør en del av en langsiktig planlegging.

Opprenskning av oljesøl langs kysten. Foto: Kystverket/Eli Gunvor Grønsdal

Hovedkontoret i Ålesund. Foto: Kystverket

Fra 71 grader nord - til russergrensa

Av politiførstebetjent Kai Brox, miljøkoordinator, Østfinnmark politidistrikt

Geografisk beliggenhet

Østfinnmark politidistrikt er på 24.215 kvm². Størstedelen av landarealet er del av Finnmarks-eiendommen (Fefo). Kun en svært liten del er på private hender. Politidistriktet strekker seg fra grensen mot Russland i øst til Barentshavet i nord og Finland i sør.

Distriktet byr både på store naturopplevelser og på mange utfordringer for de av oss som er levede opptatt av å bevare naturen og dens mangfold. I distriktet finnes det tre nasjonalparker og et utall naturreservat. Naturen veksler fra det helt karrige ute på kysten til frodige daler som Pasvikdalen med urskog og bjørnестamme. I tillegg til dette finner vi en av verdens beste lakseelver, Tanaelva, som også er grenseelv mot Finland.

Flere av driftsenhetene grenser til Barentshavet. Nordligste driftsenhet ligger på 71 grader Nord. På kyststripa er landskapet karrig og svært sårbart. Gjenveksttid for flere arter er 25-30 år, men allikevel er floraen mangfoldig. Det samme gjelder fuglelivet. Blant annet så hekker det flere, til dels sjeldne, vadefuglarter langs kysten.

Rovfuglbestanden har tatt seg

kraftig opp de senere år og havørna dominerer i lufta. Kongeørna er nesten borte fra faunaen. Det er uvisst hvorfor den forsvinner men noe av grunnen er at den blir fortrent av den større havørna. Men det finnes også flere andre rovfuglarter som fjellvåk, jaktfalk, vandrefalk og dvergfalk.

I vårt distrikt er det tusenvis av reinsdyr. All rein i Finnmark er privateid. I all hovedsak kan man si at vinterbeite for reinen er på indre-strøk, mens de blir flyttet ut til kysten på sommerbeite.

Bjørn, jerv og gaupe lever og yngler på flere lokaliteter i distriktet. Det er en relativt stor bjørnестamme i Pasvik. Hittil i år er det tatt ut fire bjørner. En av disse ble skutt under lisensjakt. Det er første gang at det har vært lisensjakt på bjørn i Finnmark. Når det gjelder ulv så antas det at den ikke har ynglet i Finnmark siden 1950-tallet. Men det dukker av og til opp streifdyr på Finnmarksvidda som tar rein.

Miljøarbeidet

Politidistriktet har en miljøkoordinator i 50 % stilling og hver driftsenhet har egen miljøkontakt. I forbindelse med ny regioninndeling i politidistriktet er det mulig at det også vil bli forandringer på

dette. Antall miljøstraffesaker har de siste årene ligget i underkant av 150. De aller fleste gjelder ulovlig ferdsel med snøskuter eller barmarkskjøring, samt overtredelse av fiskerilovgivningen. Til å utføre kontroller i utmark utenom det ordinære politiet har politidistriktet tre reinpolitipatruljer. Disse er ute hele året. Hver patrulje består av to tjenestemenn og tjenesten er svært populær. I tillegg har Statens Naturoppsyn åtte ansatte i Østfinnmark.

Politidistriktet har svært få saker om brudd på kulturminnelovgivningen, men det er nok er del mørketall her. De få sakene som er påtalt handler som oftest om brudd på sikringssonene rundt kulturminner og knytter seg stort sett til hyttebygging, anlegging av hytteveier og graving av grøfter og kabler. Skadene er ofte relatert til samiske graver, samiske boplasser og hustufter fra steinalderen. Slike kulturminner er vanskelig å oppdage i terrenget. Vi antar at en del av overtredelsene skjer på grunn av generelt lite kunnskap om kulturminner både hos kommunene og i befolkningen.

Ved brudd på arbeidsmiljøloven så ligger saksantallet svært lavt, ca. fire til åtte hendelser i året.

« Landskapet er karrig og svært sårbart - gjenvekstid for flere arter er 25-30 år

Finnmark miljøforum vil neste år prioritere denne type saker og legger opp til minst en fellesaksjon for å skaffe seg mer kunnskap om saksfeltet. Vi ser at arbeidsinnvandringen også øker i vårt distrikt og at det medfører flere utfordringer på arbeidsmiljøsidan.

"Nye arter"

De siste årene er det dukket opp "nye" arter i vår fauna. Den mest kjente er kongekrabben. Denne ble bevisst satt ut i Kvitsjøen/ Barentshavet av russerne på 60/70 tallet for å styrke de russiske fiskernes eksistensgrunnlag. Krabben har spredd seg langs hele kysten i Finnmark og er nå blitt en viktig inntektskilde også for fiskere i vårt distrikt. Forskerne er svært usikre på hva resultatet av kongekrabbens vandring og spisemønstre har å si for miljøet på havbunnen og for næringskjeden i havet. Vil dette endre miljøet for torsk og andre fiskeslag, og kan det skje

fisken blir borte på sikt?

Et annet dyr som sporadisk har kommet inn i Østfinnmark er mårhund. Dette dyret kommer inn over grensen fra våre naboland. Mårhunden finnes både i Finland og Russland. Enkeltindivider har vært påvist både i Norge og Sverige. I Karasjok ble en mårhund drept av en hund under jakta i høst. Det er ikke ønskelig at arten får rotfeste i Norge. Dyret er en asiatisk rev som naturlig hører hjemme bl.a. i Kina og østlige deler av Sibir. Innførsel til den europeiske delen av Sovjet i tiden 1928 til ut på 1950-tallet har medført den spredningen en ser i dag. En regner med at dette dyret kan gjøre store skader i hekketiden da den tar både fugleunger og egg. I tillegg er en redd for spredning av parasitter og sykdom.

De siste årene er det dukket opp "nye arter" i vår fauna, som bl.a. kongekrabben og mårhunden.

Miljøkoordinator Kai Brox ved Slettnes fyr.

Utfordringer/aktuell miljøkriminalitet

Vi ser en klar økning i salg av snøskutere og 4 og 6-hjulsmotor-sykler. Selv om det finnes utallige kilometer med snøskuterløyper så øker omfanget av ulovlig kjøring på snødekt mark. Det finnes relativt få lovlig barmarksløyper. Barmarkskjøring er sannsynligvis den største trusselen mot faunaen i dag. Spor som blir satt i terrenget står i årtier på grunn av de klimatiske forholdene.

Fjerntliggende jaktområder blir lettere tilgjengelige og jaktbare arter får mindre "friareal". De siste årene ser en også en langt større bruk av helikopter for å komme seg til attraktive fjerntliggende områder. Vi ser at ulovlig jakt og ulike typer fangst vil være attraktivt både i forhold til egen utnyttelse og for omsetning i et illegalt internasjonalt marked. Det har i de siste årene vært flere tilfeller av tyveri av egg og fugleunger med forgreininger til utlandet. Til tider er vanskelig å få til en effektiv kontrollform grunnet stort areal og relativt lav politi- og oppsynsdekning, men det jobbes godt i alle "etater" for å bedre samarbeidsformen.

I neste nummer: Østfold politidistrikt

Østfinnmark politidistrikt

Østfinnmark politidistrikt har ni geografiske driftsenheter.

160 stillingshjemler
10 kommuner - 32.000 innbyggere

196 km grense mot Russland
390 km grense mot Finland
Areal: 24.215 kvm².

Havørn. Foto: Kåre Grip

I vårt distrikt er det tusenvis av reinsdyr. All rein i Finnmark er privateid. Vinterbeite for reinen er på indre strøk, mens de blir flyttet ut til kysten på sommerbeite.
Foto: Elisabeth Haga

◀◀ *Rovfuglbestanden har tatt seg kraftig opp de senere årene og havørnen dominerer i lufta*

Sværholtklubben er Norges tredje største fuglefjell. Det ligger i Lebesby kommune. Eneste mulighet til å komme dit er med båt. Hurtigruta passerer fuglefjellet. Foto: Elisabeth Haga

Pasienthotell i Stavanger i grus

Av politiadvokat Per Kristian Haaland, Rogaland politidistrikt

I løpet av 2005 var nytt pasienthotell og parkeringshus ved Stavanger Universitetssykehus (SUS) under oppføring. Fredag 5. august om morgenen ble fire veggelementer i betong montert i hotellbyggets 3. etasje. Ca. kl. 11:00 samme dag raste deler av hotellbygget sammen

Rogaland politidistrikts nordsjø-/miljøseksjon igangsatte straks teknisk og taktisk etterforskning av sammenrasingen. Etter begjæring fra politiet oppnevnte Stavanger tingrett to sivilingeniører ved Norges byggforskningsinstitutt i Trondheim (nå SintefByggforsk) som konstruksjonstekniske sakkyndige. De sakkyndiges rapport var til avgjørende hjelp for politiets etterforskning, også under den påtalemessige behandling av saken.

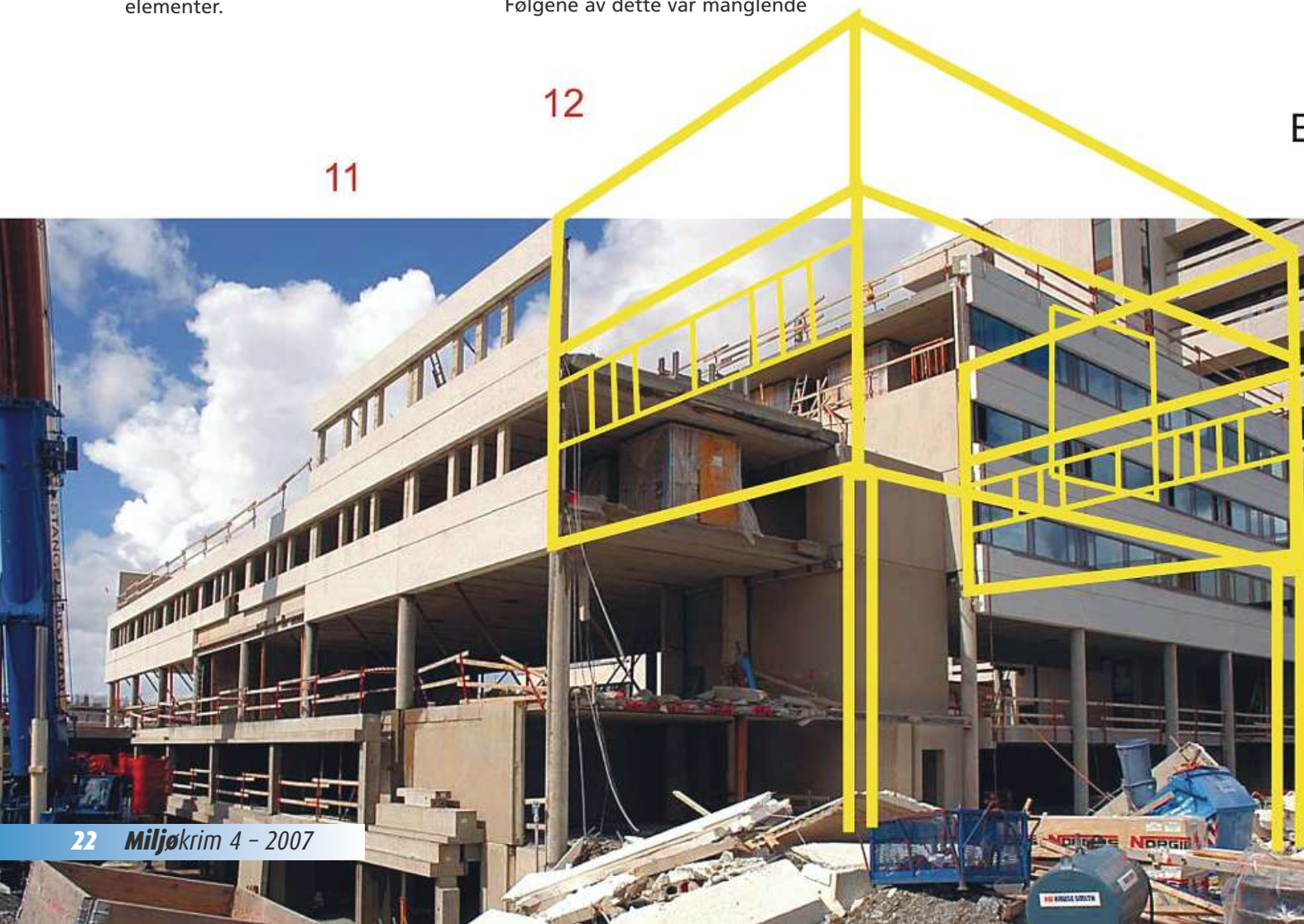
Bygget har en total grunnflate på ca. 4000 m², hvorav ca. 1300 m² utgjør hotelldelen i 4 etasjer som er bygget over parkeringshuset. Parkeringshuset ble oppført i stedstøpt armert betong, mens hotelldelen ble oppført i betongelementer.

I tillegg til betongelementene ble noen prefabrikerte baderomskabinett og paller med gipsplater med i raset. Vekten av de sammenraste delene av hotellbygget ble beregnet til ca. 150 tonn. Ingen personer kom fysisk til skade. Under marginalt endrede omstendigheter kunne imidlertid raset resultert i dødsulykke med mange omkomne.

Etterforskningen viste at den direkte årsak til at deler av bygget raste sammen var flere endringer i monteringen av betongelementene, og at disse endringene ikke ble utført fagmessig eller teknisk forsvarlig i henhold til krav i eller i medhold av plan- og bygningsloven. I tillegg var et prefabriert veggelement underdimensjonert i forhold til forskriftsmessige krav. Følgene av dette var manglende

“global avstiving” av deler av bygget, og for lav bærekapasitet i et betongelement. Som bakenforliggende årsaker ble det også avdekket mangelfull avvikrapportering og mangelfull oppfølging av avvik i byggeprosjektet.

Byggherre for prosjektet var firmaet Sykehusparkering AS. Kruse Smith AS var hovedbedrift og prosjektleder/byggherres representant og hadde totalentreprise for byggeprosjektet. Kruse Smith AS vedtok et forelegg på 250.000 kroner for overtredelse av arbeidsmiljøloven ved at foretakets HMS-plan var for generell og i svært liten grad tilpasset selve byggeprosjektet. Planen omhandlet ikke på hvilken måte foretaket i rollen som prosjektleder skulle sikre seg at man

fanget opp avvik i prosjektet slik at korrigerende tiltak kunne iverksettes og sammenrasingen kunne vært unngått. I tillegg manglet planen spesifikke tiltak for arbeid med prefabrikerte betongelementer, eller tiltak for å hindre sammenrasing av betongelementbygget.

AS Betong hadde underentreprise på alle betongelementer unntatt hulldekkeelementer, og hadde

ansvaret for all prosjektering, produksjon og montasje av disse i bygget. AS Betong vedtok et forelegg på 750.000 kroner for ovennevnte overtredelse av plan- og bygningsloven, og for overtredelse av arbeidsmiljøloven ved at foretaket hadde unnlatt å ta nødvendige forholdsregler for å hindre at egne og andre virksomheters ansatte i prosjektet ble skadet av ras. Foretaket ble også holdt ansvarlig for mangelfull avviksrapportering/

oppfølging av dette, samt manglende korrigerende tiltak som kunne hindret sammenrasingen.

I tillegg ble to ansatte i AS Betong ilagt hvert sitt forelegg på 20.000 kroner for overtredelse av arbeidsmiljøloven for mangelfull avviksrapportering/oppfølging av dette, samt manglende iverksettelse av korrigerende tiltak som kunne hindret sammenrasingen. Også disse foreleggene er vedtatt.

Nytt fra Politidirektoratet

Av politiinspektør Frode Bjeglerud, Politidirektoratet.

POLITIET

POLITIDIREKTORATET

Miljøseminaret i Ålesund

Politidirektoratet vil benytte anledningen til å takke Miljøteamet ved Økokrim for et meget godt gjennomført seminar i Ålesund 27.-29. august. Seminaret, som ble avviklet over tre dager, ga god tid til de ulike temaene, til diskusjon og en mer uformell dialog mellom deltagerne. Temaene som ble presentert på seminaret viser bredden i utfordringene som finnes innenfor miljøkriminalitet. Det var også satt av tid til et hyggelig besøk i Atlanterhavsparken.

Ny fagansvarlig for miljøkriminalitet i Politidirektoratet Undertegnede slutter i Politidirektoratet 1.november.

Ny fagansvarlig for miljøkriminalitet i POD vil bli Ingunn Mansås Kjærstad. Ingunn kommer fra Oslo politidistrikt hvor hun er ansatt som politiadvokat på Finans- og miljøkrimseksjonen. I perioden frem til Ingunn starter i POD vil seksjonssjef Kristine Beitland være kontaktperson innenfor faget miljøkriminalitet.

Jeg vil benytte anledningen til å rette en stor takk til Miljøteamet ved Økokrim for mange gode faglige innspill. Samtidig vil jeg også berømme den innsatsen som den enkelte etterforsker, påtaleansvarlig og miljøkoordinator gjør i kampen mot miljøkriminalitet.

Ubetinget fengselsstraff for arbeidstaker etter gruveulykke

Bildet viser kuttrommelen på ABM-maskinen (oppfaringsmaskin) i det den har brutt gjennom fra gammelt til nytt driftsområde, Svea Nord. Foto: Sysselmannen på Svalbard

Av førstestatsadvokat Rune Bård Hansen, Økokrim.

For første gang har en arbeidstaker fått ubetinget fengselsstraff for brudd på arbeidsmiljøloven. Ulykken medførte at en gruvearbeider omkom og 11 andre var i akutt livsfare.

Ved Nord-Troms tingretts dom av 2. februar 2007 ble en driftsingeniør i Store Norske Spitsbergen Grubekompani AS på Svalbard dømt til betinget fengsel i 90 dager og 30 000 kroner i bot. Ingeniøren ble dømt for grov uaktsom overtredelse av aml (1977) § 86 jf. § 16 nr. 2 og § 8 nr. 1 første og andre ledd. Tingretten fant også at det forelå særlig skjerpende omstendigheter etter aml § 86 andre ledd.

Saken hadde sin bakgrunn i dødsulykken i kullgruven Svea Nord sommeren 2005. Både domfelte og påtalemyndigheten anket straffutmålingen til lagmannsretten som omgjorde fengselsstraffen til 60 dager ubetinget fengsel. Dommen er dermed ett av mange eksempler på at straffen for arbeidsmiljøkriminalitet ofte skjerpes i ankesdomstolen.

Domfelte anket til Høyesterett over straffutmålingen, men anken ble nektet fremmet. Dette er første gang i norsk retts historie at en arbeidstaker er idømt ubetinget fengselsstraff for arbeidsmiljøkriminalitet

Ulykken skjedde under såkalt gjennomslag fra nytt til gammelt driftsområde i kullgruven. Dette er en spesiell og farlig arbeidsoperasjon

som bare var utført tre ganger tidligere i løpet av fire års drift i Svea Nord. Som driftsingeniør på skiftet var domfeltes oppgave å lede og kontrollere andre arbeidstakere. Han skulle blant annet sørge for at sikkerhet og helse ble ivarettatt under planlegging og utførelse av de arbeidsoppgavene som hørte under hans ansvarsområde, jf arbeidsmiljøloven (1977) § 16 nr. 2 (§ 2-3 i aml (2005)).

I henhold til egen instruks skulle domfelte blant annet måle luftkvaliteten i det gamle driftsområdet før gjennomslag. Dette unnlot han å gjøre. Ved gjennomslaget strømmet uventilert og giftig luft inn over arbeidsplassen fra gammelt til nytt driftsområdet. En gruvearbeider omkom av kvelning og minst 11 andre arbeidstakere var i akutt livsfare. De ble reddet utelukkende på grunn av heltmodig innsats fra arbeidskollegaene og ren flaks.

Om domfeltes unnlattelse av å foreta måling av luftkvaliteten heter det i lagmannsrettsdommen:

”Lagmannsretten stiller seg uforstående til at A ikke sørget for at måling ble foretatt. Han hadde tid til å tenke seg om og vurdere

forholdene, og unnlattelsen fremstår som bevisst ved at han med kunnskap om generell risiko og kunnskap om avvikende målinger, valgte å legge til grunn at ingen fare forelå.”

Om straffutmålingen uttaler lagmannsretten blant annet:

”Arbeidsmiljøloven av 2005 viderefører i § 19-2 direkte den tidligere lovs § 86 om arbeidstakers ansvar, etter i Ot.prp.nr.49 (2004-05) pkt. 23.3.1 generelt til å ha vist til satsing fra Økokrim, Riksadvokaten og Arbeidstilsynet for å søke å høyne straffenivået ved brudd på arbeidsmiljølovens straffebestemmelser.

Det er ikke rettspraksis for at arbeidstakere er idømt ubetinget fengsel med hjemmel i arbeidsmiljøloven § 86. Lagmannsretten er likevel kommet til denne saken er så spesiell – ved As ledende rolle, særlige ansvar, erfaring og faktiske foranledning til å handle, sammenholdt med generell risiko og faktisk dødsfølge – at straffen må settes til fengsel i 60 dager. Tidsforløpet er ikke slik at det endrer denne vurderingen. Idømt bot utgår.”

I og med at Høyesteretts kjøremålsutvalg vurderte domfeltes anke og nektet den fremmet i Høyesterett, har lagmannsrettsdommen en betydelig større vekt som rettskilde en vanlig for en underrettsavgjørelse. Dommen viser at straffutmålingen for arbeidsmiljøkriminalitet har blitt langt strengere de siste årene, og følger

opp uttalelser fra Høyesterett i blant annet Rt. 2001 s. 110 (Portalkrandsdommen).

Gruveselskapet vedtok et forelegg på ti millioner kroner, en mellomleder vedtok ett forelegg på 15 000 kroner og to på 20 000 kroner i samme sak. Foretaksboten er den

høyeste som noen gang er ilagt et foretak for brudd på arbeidsmiljøloven i landbasert virksomhet. Saken er også et eksempel på at foretaksstraffen ikke erstatter det personlige straffansvaret, men er et supplement til dette, jf Riksadvokatens rundskriv om Arbeidsmiljøkriminalitet (RA 1996 I) pkt 3.

På reptilmesse i København

Av politioverbetjent Lars Tore Ruud, Økokrim. Illustrasjonsfoto av leopard-gecko.

Arbeidsgruppen for bekjempelse av handel med truete arter innenfor Baltic Sea Task Force, arrangerte sitt tiende og siste møte i begynnelsen av oktober. Denne gangen ble møtet arrangert på hovedpolitistasjonen i København. Møtet var hovedsakelig lagt til København på grunn av en større salgsmesse for reptiler som ble arrangert i nærheten.

Arbeidsgruppen ferdigstilte i løpet av møtet sin siste BSTF/CITES CD-plate. Denne platen er bygget opp omkring en rekke ulike dokumenter og informasjon vedrørende handel med truete arter. Platen, som datateknisk er tilrettelagt av Økokrim v/ Kurt Inge Nygjerdet og undertegnede, er enkel å ta i bruk med blant annet innlagt autooppstart. CD-platen gir innledningsvis en kort innføring i hva BSTF-arbeidet har gått ut på. Den har dessuten vedlagt et interaktiv CITES opplæringsprogram og automatiske linker/koblinger til internettsider til ulike relevante organisasjoner over hele verden. Platen er så langt distribuert innad i BSTF, men Miljøteamet vil også sende platen til alle landets miljøkoordinatorer og jurister.

Som en avslutning på sitt arbeid ønsket arbeidsgruppen å aktivt være tilstede og kontrollere nevnte reptilmesse og det internasjonale miljøet omkring hold av reptiler. I den anledning var også tollvesen og politi i Norge og Sverige varslet om mulige forsøk på ulovlig

innførsel av reptiler. I Danmark var tollvesenet langs grensen til Tyskland orientert om arrangementet med tanke på eventuelle ulovlige arter som kunne bli innført for videre salg på messen.

Fredag kveld den 5.oktober ble det på grensen mellom Tyskland og Danmark gjort tilslag og undersøkelse av en lastebil på vei fra Nederland til Herlev. Bilen viste seg å inneholde en rekke arter levende reptiler som skulle selges på messen, men ingen arter ble av tollvesenet identifisert som ulovlige å importere til Danmark.

BSTF/CITES arbeidsgruppen foretok en anonym undersøkelse og gjennomgang av hele arrangementet. Mange tusen ulike dyr og planter ble tilbudt for salg og det var kø av mennesker for å komme inn på messen nær sagt til den stengte klokken 1600. Det ble omsatt en rekke ulike CITES-arter innenfor gruppene krypdyr, frosker/padder, spindere, pattedyr, insekter, fugler, fisk og flere typer planter. Omsetning av CITES-arter er deri-

mot ikke ulovlig internt i et land, ettersom CITES er en konvensjon som kun regulerer internasjonal (grensekryssende) handel.

Foruten det svært store tilbudet av, for norsk fauna, relativt ukjente og fremmede arter, gjorde også omsetningen av levende fôr inntrykk. Levende fluer, larver, gresshopper, sirisser, rotter og mus ble omsatt i stor skala (tusentalls...!). Nyfødte rotteunger, såkalte "pinkies" ble solgt på samme måte som godteri i løs vekt. Det ble forklart at reptiler primært vil ha levende føde og at de eventuelt må lures/ "trigges" for å eventuelt spise døde byttedyr.

Utenfor messen ble det foretatt en visuell undersøkelse av utenlandske kjøretøy, og av spesiell interesse ble det registrert og notert en finsk- og seks svenskregistrerte biler. Disse ble alle innmeldt og rapportert til sine respektive lands tollvesen. Ingen norske besøkende ble registrert på messen.

Ny manual

- for etterforskning av utslipp til sjøs

Av spesialetterforsker Per Knut Vistad, Økokrim

The Pollution Crimes Working Group i Interpol har utarbeidet en rykende fersk manual som åpenbart vil være et praktisk hjelpemiddel ved strafferettslig etterforskning av utslipp til sjøs.

Manualen er aktuell for alle som har en rolle i håndhevingen av regelverket – enten det er i oppdagelsesfasen, etterforskningsfasen eller iretteføringsfasen. Interpol har i en årrekke hatt en egen arbeidskomité på miljøområdet (Interpol Environmental Crimes Committee). Komitéen har organisert seg i to undergrupper som arbeider med henholdsvis forurensningskriminalitet (The Pollution Crimes Working Group) og faunakriminalitet (The Wildlife Crimes Working Group).

Det gjennomføres årlige undergruppemøter og plenums møter for begge gruppene omtrent hvert annet år. Telefonkonferanser avholdes omtrent en gang i måneden. Det konkrete arbeidet i undergruppene etableres som prosjektarbeid med dedikerte medlemmer. Et av prosjektene i forurensningsgruppen har vært å utarbeide en operativ og funksjonell manual til bruk i etterforskning av utslipp fra skip.

På dette området kjenner vi fra tidligere til nyttige sjekkliste som er utarbeidet av Baltic Sea Task Force – en sjekkliste med utgangspunkt i observasjoner og målinger fra flyovervåkning, en liste med utgangspunkt i observasjoner/inspeksjoner gjort av en overvåkningsskip og en tredje liste for etterforskning og innsamling av bevis om bord på et mistenkt fartøy.

Videre har Sekretariatet for Bonn-avtalen (The Agreement for Cooperation in Dealing with Pollution of the North Sea by Oil and Other Harmful Substances) utarbeidet en manual for sikring av beviser knyttet til utslipp fra skip. Denne manualen fokuserer

særlig på det bevistekniske aspektet. Disse regionalt utarbeidede trykksakene har vært en del av grunnlaget for prosjektarbeidet i Interpol. Deltakerne i prosjektet har vært representanter fra ulike nasjonale sjøfartsmyndigheter, miljømyndigheter, kystvakt og påtalemyndighet, som alle har lang praktisk erfaring med etterforskning og iretteføring av denne typen miljøkriminalitet. Resultatet har blitt en manual på 70 sider pluss ulike vedlegg.

Manualen er etter mitt skjønn meget informativ, også for "generalistpolitiet" som kanskje bare har begrenset erfaring med etterforskning og påtale av utslipp til sjøs. Årsaken er at den evner å gi helhetlig oversikt og informasjon om tema som lovverket, tekniske operasjoner og utstyr om bord på et skip, ulike typer overtredelser, oppdagelse og håndtering i startfasen, etterforskning om bord og etterfølgende etterforskning og innsamling av bevis. En stor fordel er dessuten omfattende bruk av visuelle hjelpemidler som bilder, flytskjema, figurer og tabeller.

Selve manualen på 70 sider er inndelt i syv kapitler:

Kapittel 1:
Introduksjon. Formålet og kort riss over innholdet.

Kapittel 2:
Internasjonale konvensjoner. Terminologi, jurisdiksjon, et skips plikter, havnestatskontroll og om hvor en kan finne skipsinformasjon.

Kapittel 3:
Teknisk informasjon om skip. Hvordan oljeavfall oppstår, avhending av avfall, funksjonsmåte for

oljefiltreringsutstyret om bord og registrering av oljehåndtering.

Kapittel 4:
Overtredelser. Håndheving og henvisninger (til flaggstat), litt om typer bevis for ulovlige utslipp, aktuelle overtredere, typer overtredelser, uriktig dokumentasjon og omgåelse av oljefiltreringsutstyr.

Kapittel 5:
Oppdagelse av ulovlige oljeutslipp og innledende skritt. Fartøysovervåking og sporingssystem, flyovervåkning, bruk av satellitt og estimering av mengde.

Kapittel 6:
Etterforskning om bord. Forberedelser i forkant av ombordstigning, detaljert inspeksjon, avhør og prøvetaking.

Kapittel 7:
Etterfølgende etterforskning og innsamling av bevis. Saksrapport, forhold knyttet til en samlet flåte av fartøy, hensyn knyttet til avskrekking og straff, henvisning til flaggstaten og informasjonsoverføring til andre havne-/kyststater.

Manualen har også et vedlegg på til sammen 44 sider, med bl.a. definisjoner, jurisdiksjoner og plikter for henholdsvis havne-, flagg- og kyststater, flytskjema, retningslinjer innen ulike områder, informasjon om oljedagbøker foruten annet til hjelp i etterforskningen.

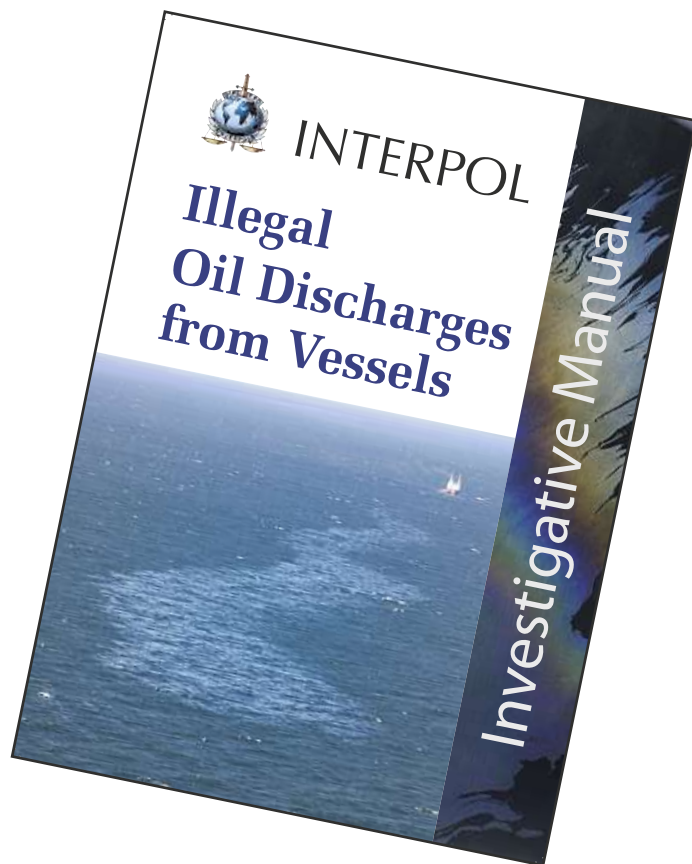
Økokrim, som deltar i Interpols arbeidsgruppe mot miljøkriminalitet og derfor har vært fortløpende orientert om fremdriften i arbeidet med manualen, kontaktet for en tid tilbake relevante brukere av en slik manual for å få en oversikt

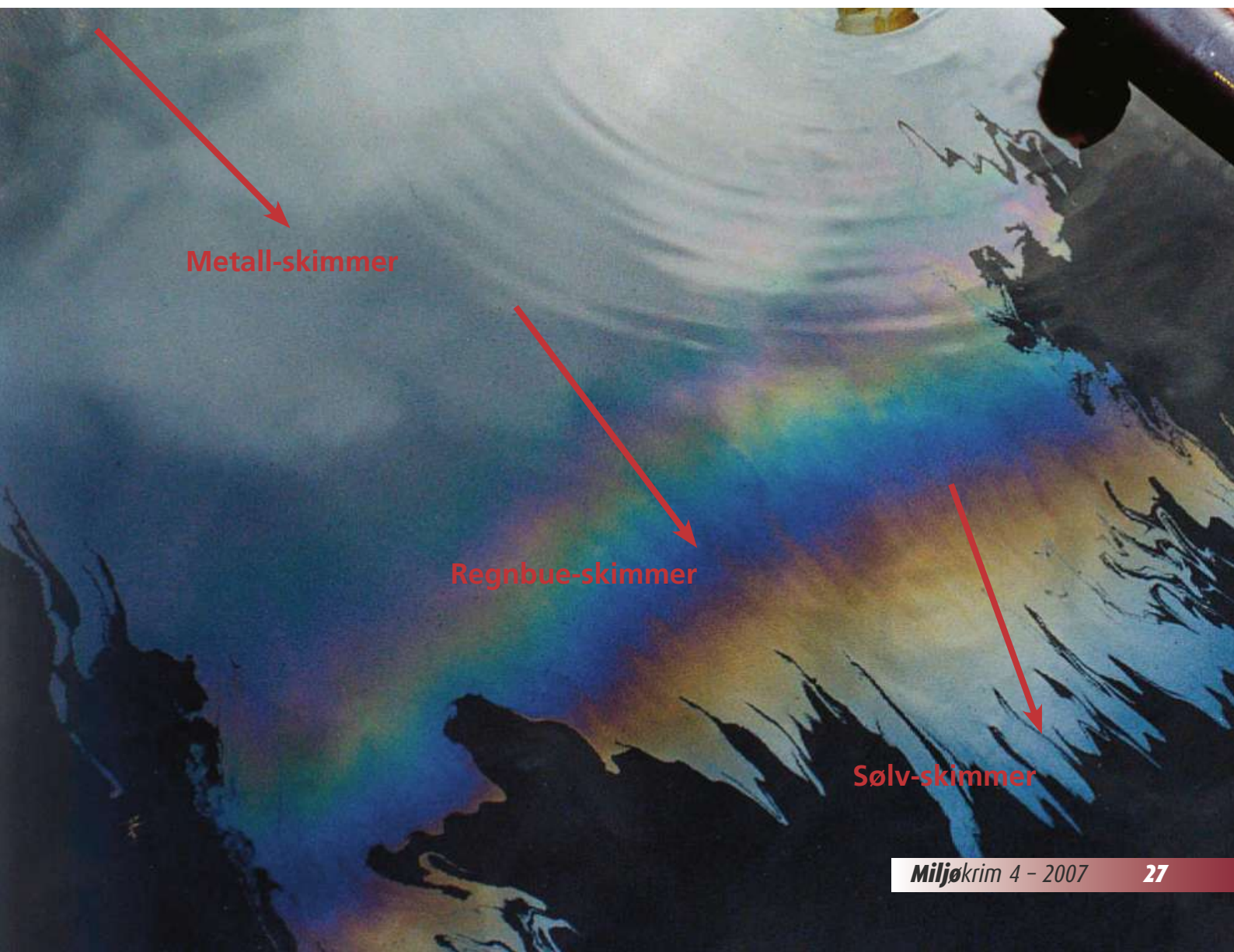
over nødvendig antall eksemplarer.

Det ble tidlig opplyst at ønsket antall fra hvert enkelt land ville bli trykket av Interpol. Dette viste seg dessverre, av økonomiske grunner, å ikke holde stikk. Det arbeides nå med alternativ fremgangsmåte for å få trykket opp det nødvendige antall eksemplarer for å dekke Norges behov.

Manualen er for øvrig tilgjengelig på nettsiden til Interpol. Tilgangen er imidlertid passord-beskyttet og er forbeholdt hånd-hevingsmyndigheter. Økokrim har også mottatt manualen elektronisk.

Bildet under er hentet fra kapitell 5 i Interpol-manualen og viser hvordan man kan finne ut hvor tykke oljelagene er utfra fargen på dem. Det tynneste oljelaget har et sølv-skimmer, regnbue-laget er litt tykkere, og et oljelag med et metall-skimmer vil være ganske tykt. Foto: Svein Ramstad, SINTEF.

Av Rolf Terje Kroglund, Jan Eivind Østnes, Stig Tronstad og Pål Fossland Moa, Høgskolen i Nord-Trøndelag

Studenter på oppsynstur med politiet og kystvakten

Kystvaktskipet K/V Titran ligger ved kai i Namsos klar for ekskursjon med studentene på årsstudiet i natur - og kulturminneoppsyn ved Høgskolen i Nord-Trøndelag (HiNT). I tillegg er politiet representert ved miljøkoordinator Nils Roger Duna (Nord-Trøndelag politidistrikt).

I kystområdene er det et bredt spekter av oppsynsoppgaver. På denne turen vil bl.a. samarbeidet mellom politiet og kystvakten være noe av det som vil bli belyst. Før vi går om bord gir skipssjefen en kort briefing om sikkerhetsrutiner om bord.

I det vi går fra kai forteller Duna kort om byens historie og gjennomgår kontrollmessige utfordringer knyttet til Namsens utløp. Etter hvert blir temaet regelverk og andre utfordringer ved forvaltning og oppsyn av anadrom laksefisk.

Kursen legges ut Namsenfjorden, langs Otterøya. Duna er lokalkjent i dette farvannet, hvilket selvfølgelig er svært verdifullt da spørsmålene er mange fra 30 engasjerte studenter. Studentene blir informert om at når skipet sakker farten er det tid for faglig oppdatering. Kanskje er det regelverket omkring merking av fiskeredskap, plassering av lokalitetsnummer på oppdrettsanlegg eller oppbygging og virkemåte på en kilenot som skal demonstreres. I andre tilfeller blir en "sea-raider" satt på sjøen og sammen med en av

mannskapet får 3-4 studenter seg en luftetur inn i en fjordarm, for å se etter garn for ulovlig fangst av laks og sjøørret. Alle detaljer kan ikke planlegges på en slik tur. Spennende sjøfugler, sel eller en hjort dukker plutselig opp på en liten øy, og den som ikke befinner seg på dekk risikerer alltid å gå glipp av noe!

Etter en kortere transportetappe sakker båten farten ved en loddrett fjellvegg. Kikkerter blir finjustert og etter noen minutters speiding lyder det fra en i forsamlingen: Der er'n! Vi er ved hekkeplassen til et vandrefalkpar og får bekreftelse på at paret også i år er på plass. For mange er dette en art de aldri før har sett, og selv for dem med mer erfaring er det alltid en stor opplevelse og komme i kontakt med en slik mesterflyger. Selv om vandrefalken har hatt en positiv bestandsutvikling etter fredning og restriksjoner på bruk av miljøgifter, er det all grunn til å være oppmerksom. Sammen med jaktfalk er vandrefalk en av de mest attraktive artene i enkelte miljø som driver med illegal jakt eller utstopping.

Idet vi går videre blir lovverket omkring hyttebygging i strandsonen et tema. I likhet med mange andre kommuner er det ikke vanskelig og se eksempler på at byggherren satser på tilgivelse i stedet for tillatelse. Gamle naust er restaurert, fått vinduer, parabolantenne og kanskje også parkettgulv? I tillegg bygges brygger, terrasser og trapper i alle fasonger like i sjøkanten. For studentene er det verdifullt å få sett dette med egne øyne.

Neste post på programmet er besøk på et av Marin Harvest sine oppdrettsanlegg. Vi får en kort orientering om anlegget og en spaseretur utover merdene. Studentene har mange spørsmål omkring, føring, sykdom, medisiner, rømningsfare, ettersyn og meldeplikt. Regelverk for fiske i nærheten av slike anlegg blir også debattert.

Overvåking av sjøfuglkolonier er sentralt i kystoppsyn, og vi er nå ute av Namsenfjorden med kurs mot Sørøyan. Ute på åpent hav får vi kontakt med arter som havsule, havhest, lunde, alke og lomvi. For de fleste er dette arter de har liten eller ingen erfaring med fra før.

« Kikkerter blir finjustert, og etter noen minutters speiding lyder det fra en i forsamlingen: Der er' n!

På Sørøyan finnes en av verdens største storskarvkolonier. Guano (ekskremitter fra fuglene) har farvet øyer og holmer hvite og gjør at de svarte fuglene "lyser opp" på lang avstand. Vi fokuserer under dette besøket på avstand til slike kolonier og de uheldige konsekvensene det har dersom båter går for nær. Dette gjelder også de som skal utøve oppsynsvirksomhet. Resultatet kan bli at fuglene tar til vingene og at svartbak og andre predatorer går inn og forsyner seg med egg og unger. Regelverk omkring eggssanking og ilandstigningsforbud blir også omtalt. Om ikke akkurat på de ytterste skjæra, så er mange slike holmer med sjøfugler fristende turmål for båtfolk. Fuglenes ekskremitter gjødsler vegetasjonen slik at jonsokblom, skjorbukssurt, rosenrot og andre karplanter viser seg fram i sin fineste prakt.

Etter noen timer i åpent hav klapper vi til kai på det gamle fiskeværret Sør-Gjæslingen i Vikna kommune hvor vi blir tatt i mot av stedets vert og deretter innkvartert i rorbuer. På kvelden samles vi til foredrag hvor marine kulturminner både over og under vann er tema. Arkeolog Sigmund Alsaker ved kystmuseet i Rørvik er en fengende og kunnskapsrik foreleser. Kveldsprogrammet avsluttes med et foredrag fra Kystvakten, hvor fartøyet skipssjef orienterer om

Kystvaktens rolle og oppgaver.

Neste morgen går vi fra kai med kurs for Martnassundet ved Rørvik. Med millimeterpresisjon manøvrerer skipssjefen inn i det trange sundet. Sammen med Alsakers historier blir dette en livaktig opplevelse av den betydningen denne plassen en gang i tiden hadde som handelssted. Ennå i dag ligger kulturminnene tett her på få meters dyp og Alsaker gjør rede for de utfordringer dette resulterer i bl.a. ved sportsdykking, på tross av at det er innført dykkeforbud i området.

På tilbaketuren langs Elvalandet guider Duna oss mot et par hekkplasser for havørn. Skipssjefen og hans mannskap er aldri vanskelig å be, et blikk på kartet og fartøyet justerer igjen litt på kursen. Vi får et godt bilde av at båt er et ideelt hjelpemiddel til å konstatere hvorvidt lokaliteten er i bruk og samtidig sett at slike besøk kan gjøres med minimal forstyrrelse. De voksne fuglene sitter urørlig i et par krokete furuer ikke langt fra båtsida. Etter og ha konstatert at det også i år var unger i reira settes kursen tilbake mot Namsos.

Studentene ga gjennom sine evalueringer også i år uttrykk for at denne turen er et av høydepunktene i studiet. Kombinasjonen med Dunas lokalkunnskap og

kompetanse innenfor kystopp-syn, sammen med Kystvaktens serviceinnstilling gjør dette til to særdeles lærerike og spennende dager. Studiet i natur - og kulturminneoppsyn hadde også i år god søkning. Vi startet igjen med 30 studenter og vi ser allerede fram til nytt tokt med Kystvakten i juni 2008.

Høgskolen i Nord-Trøndelag

Ved Høgskolen i Nord-Trøndelag er det hvert år siden 1990 gitt studietilbud i naturoppsyn. Fra 1999 har skolen tilbudt årsstudium med 60 studiepoeng i natur- og kulturminneoppsyn. Årsstudiet er samlingsbasert, med to samlinger på høsten og tre på våren. Undervisningen er variert med forelesninger, øvinger, rollespill, ekskursionsjoner og feltkurs.

Følgende studium og kurs i natur - og kulturminneoppsyn tilbys ved Høgskolen i Nord-Trøndelag i dag:

- Årsstudium i natur- og kulturminneoppsyn (60 studiepoeng)
- Basiskurs i natur- og kulturminneoppsyn (15 studiepoeng)
- Kystoppsyn (15 studiepoeng)
- Store rovdyr (10 studiepoeng)

Alle kursene er samlingsbasert. For ytterligere informasjon www.hint.no/oppsyn

Kikkert og egnet fotoutstyr er "obligatorisk" på slike turer. Her representert ved nasjonal miljøkoordinator Lars Tore Ruud, Økokrim og miljøkoordinator Nils Roger Duna, Nord-Trøndelag politidistrikt.

Dykking i Høyesterett

Av førstestatsadvokat Rune Bård Hansen, Økokrim

Ny høyesterettsdom gir prinsipielle avklaringer på to arbeidsrettslige spørsmål av stor betydning for påtalemyndigheten.

Arbeidsmiljøloven gjelder ikke for "sjøfart"

Arbeidsmiljøloven (2005) gjelder i følge § 1-2, første ledd for all virksomhet som sysselsetter arbeidstaker, med mindre annet er særskilt fastsatt i loven. Unntakene er å finne i lovens § 1-2 andre ledd, som blant annet uttrykkelig fastsetter at loven ikke gjelder for "sjøfart". Regelen var den samme i den gamle arbeidsmiljøloven fra 1977.

Avgrensningen mot "sjøfart" kan medføre vanskelige spørsmål i praksis. Det kan legges til grunn at "sjøfart" omfatter alt arbeid om bord som har med skipets vanlige betjening å gjøre, slik at hele skipets mannskap og besetning er unntatt fra arbeidsmiljøloven. Arbeidsulykker som gjelder denne type arbeidstakere (de typiske "sjøfolk") skal derfor etterforskes med utgangspunkt i den nye skips sikkerhetsloven av 16. februar 2007 (i kraft juli 2007). Spesielt vil lovens § 22 jf § 62 og "forskrift av 1. januar 2005 nr 008 om arbeidsmiljø, sikkerhet og helse for arbeidstakere på skip" være sentral. Det er ikke arbeidstilsynet, men Sjøfartsdirektoratet som er tilsynsmyndighet etter skipssikkerhetsloven. Ved ulykker om bord i skip må det derfor opprettes nært samarbeid mellom politiet og direktoratet.

Hvis arbeid om bord utføres av andre enn skipets mannskap, vil disse derimot normalt komme inn under arbeidsmiljølovgivningen. Dette vil gjelde f. eks laste- og lossearbeidere som kommer om bord for å utføre arbeid på skipet. Det finnes enkelte avgjørelser fra Høyesterett som gir nærmere veiledning om grensedragningen. Rt. -1989 s. 624 gjaldt en båtulyske under transport av fôr i en båt til et oppdrettsanlegg. Virksomheten ble ikke ansett som "sjøfart" da den ble vurdert som et integreert

ledd ved oppdrettsanleggets virksomhet. Byrettens domfellelse etter arbeidsmiljøloven ble av den grunn opprettholdt i Høyesterett.

Hva skal til for at arbeidsdykking vurderes som "sjøfart"?

I praksis har det hersket usikkerhet når det gjelder dykking. Daglig foretas arbeidsdykking i havnebaseng og fra skip og båter langs kysten. Dette er nødvendige, men også risikable arbeidsoppdrag. Det er av stor betydning for dykkernes sikkerhet at arbeidsgiverne vet om de skal forholde seg til dykkerforskriften (forskrift om dykking av 30. november 1990 nr 944) som er gitt med hjemmel i arbeidsmiljøloven, eller følge sikkerhetsreglene i skipssikkerhetsloven. *Reguleres all dykkervirksomhet av arbeidsmiljøloven og dykkerforskriften uansett dykkingens karakter?*

Dette spørsmålet må i utgangspunktet besvares med nei. Et eksempel på at dykking har blitt ansett som sjøfart er å finne i kjennelse avsagt av Høyesteretts kjæremålsutvalg 5. september 1985, inntatt i Norsk arbeidsrettslig domssamling (NAD) 1984 side 673. Her var det tale om metningsdykking på norsk sokkel der dykkerne oppholdt seg i trykkammer i dykkerskip flere uker i strekk. Dykkerne hadde fast og langvarig tilknytning til et stort dykkerskip med omfattende spesialutrustning.

Høyesteretts dom av 17. oktober 2007 (HR-2007-01774) ga viktige avklaringer når det gjelder praktisk viktig arbeidsdykking. Et dykkerfirma ble ved Frostating lagmannsretts dom av 1. mai 2007 idømt foretaksbot på 150 000 kroner og selskapets styreleder og daglige leder til henholdsvis 60 og 45 dagers betinget fengsel og 25 000 kroner i bot. Domfellelsen gjaldt overtredelse av arbeidsmiljøloven, internkontrollforskriften og dyk-

kerforskriften. De domfelte anket lovanvendelsen til Høyesterett og hevdet at virksomheten var "sjøfart" slik at straffebestemmelsene i arbeidsmiljøloven ikke kunne anvendes. Ulykken fant sted høsten 2003, før skipssikkerhetsloven trådte i kraft. Hvis dykkingen var "sjøfart" ville riktig hjemmel være sjømannsloven og dagjeldende forskrift om helse- miljø- og sikkerhet på skip.

Saken hadde sin bakgrunn i en dødsulykke som skjedde under legging av en ca. 11 km lang vannledning på sjøbunnen fra Nesjestranda til øya Sekken i Molde kommune. Arbeidet skjedde innaskjærs og det ble benyttet en slepebåt på i underkant av 15 meter med tilhørende lett båt og lekter. Etter en gjennomgang av relevante lovtekster, forarbeider og dykkerforskriften konkluderte førstvoterende slik:

"... skal dykking fra båt falle inn under unntaket for sjøfart, må vedkommende dykker ha en slik tilknytning til skipets og skipets virksomhet at det er naturlig at forhold som gjelder arbeidervern og arbeidsmiljø reguleres av sjøfartslovgivningen og ikke av arbeidsmiljøloven. ...Jeg er kommet til at dykkervirksomheten i dette tilfellet ikke har en slik tilknytning til et fartøy at det vil være naturlig å si at A hadde "arbeid på skip."

Høyesterett uttalte også:

"Det må også tas i betraktning at ved slik innaskjærs dykking som vi her har med å gjøre, også drives fra land. Det vil da være uheldig om regelverket som regulerer helt sentrale sider ved arbeidsforhold og sikkerhet i forbindelse med dykking, skal veksle alt etter hvor dykkingen har sitt utgangspunkt". Anken over lovanvendelsen på dette punktet ble dermed forkastet.

Hvor går grensen mellom arbeidstaker og selvstendig oppdragstaker?

Arbeidsmiljøloven (1977) gjaldt "enhver virksomhet som sysselsetter arbeidstaker" jf § 2 nr. 1. De domfelte hevdet også at den omkomne dykkeren var selvstendig oppdragstaker og ikke arbeidstaker slik at arbeidsmiljøloven heller ikke av den grunn kom til anvendelse. Situasjonen vil i all hovedsak være den samme etter den nye arbeidsmiljøloven. Grensen mellom arbeidstaker og selvstendig oppdragstaker er derfor uhyre viktig i enhver arbeidsmiljøsak. Dette er forøvrig en klassisk problemstilling i arbeidsretten som har betydning i en rekke ulike relasjoner, ikke bare når det gjelder vernereglene. Interesserte vil finne problemstillingen utførlig omtalt i arbeidsrettslig litteratur.

Den omkomne var registrert som enkeltmannsforetak i foretaksregistret og beregnet seg merverdiavgift for arbeidet. Det ble ikke trukket skatt av dykkerens lønn før utbetaling fra dykkerfirmaet, og ikke betalt arbeidsgiveravgift. Dette fremholdt Høyesterett som forhold som klart peker i retning av at han var selvstendig oppdragstaker. Imidlertid var dykkerarbeidet organisert på en måte som vil være typisk ved ordinære tilsettingsforhold. Dykkeren var totalt underlagt selskapets ledelse og fungerte på linje med andre arbeidstakere i ordinære arbeidslag. Det var også selskapet og ikke dykkeren som hadde risikoen for oppdragets utførelse. Etter en helhetsvurdering av dykkerens forhold til selskapet konkluderte Høyesterett slik: *"A måtte etter dette reelt sett sies å ha stått i et slikt forhold til selskapet som tilsier et behov for det vern av arbeidsrettslig art som arbeidsmiljøloven gir"*.

Det var dermed dykkerens behov for vernereglene i arbeidsmiljøloven som ble avgjørende ved grensedragningen. Det er ikke gitt at resultatet ville blitt det samme hadde det vært snakk om en oppsigelsessak eller en sak om hvem som hadde plikt til å betale skatter og avgifter.

Oppsummering

Høyesterett forkastet anken, og straffen som lagmannsretten

utmålte er dermed rettkraftig. Kjennelsen gjør det klart at det aller meste av den arbeidsdykkingen som finner sted reguleres av dykkerforskriften, slik at lovbrudd skal behandles etter straffebestemmelsene i arbeidsmiljøloven kapittel 19. Dette er etter mitt syn et resultat som gir dykkere som risikoutsatte arbeidstakere et godt og forutsigbart vern.

Dernest har Høyesterett kommet med et nytt og viktig bidrag til læren om grensen mellom arbeidsgivere og selvstendig oppdragstakere; Hvis den som utfører arbeidet har stort behov for vernet arbeidsmiljøloven gir, vil det være et tungtveiende argument for å anse ham som arbeidstaker.

Høyesterett. Foto: Kenneth Didriksen, Økokrim

Forlegg for barmarkskjøring

En hytteeier og en entreprenør har vedtatt forelegg på henholdsvis 40.000 kroner og 15.000 kroner etter at en gravemaskin på 5 tonn ble kjørt inn i terrenget for å gjøre grunnarbeider på en hyttetomt. Hyttetomten lå i LNF-område i Valle kommune. Det var ca. 2,5 km. fra bilvei og inn til hyttetomta. Gravemaskinen ble tatt inn når det var bløtt, og den etterlot stygge beltespor i terrenget. I tillegg til sporene ble det to steder i traséen grovplanert. Denne grovplaneringen medførte tilrettelegging for økt ulovlig ferdsel med andre typer terrenggående kjøretøy, noe som har vært et problem i området. Grunneier hadde fått uttrykkelig avslag fra kommunen på å ta inn gravemaskinen, men satte seg forsettlig utover avslaget. For entreprenørens del er det lagt til grunn at han ble villedet av grunn-

eier, og at han av den grunn kun har utvist uaktsomhet i forbindelse med forholdet.

Bedre bruk av plantevernmidler

Europaparlamentet har til behandling to lovforslag som skal modernisere reglene for bruk av plantevernmidler. Forslagene går blant annet ut på å forby sprøyting fra fly og foreslår opprettelse av buffersoner rundt vannløp. Bostedsområder, parker og rekreasjonsområder skal i utgangspunktet være fri fra plantevernmidler. De nye lovforslagene som parlamentet behandler skal blant annet forbedre helse- og miljøbeskyttelsen, styrke landbruket og øke konkurransen mellom produsenter. Medlemslandene blir nå pålagt å utarbeide nasjonale tiltaksplaner for å redusere bruken av sprøytemidler.

Nedgang i antall ynglinger av jerv i 2007

I 2007 ble det påvist 51 dokumenterte eller antatte ynglinger av jerv i Norge, noe som tilsvarer ca 362 dyr. Dette er seks ynglinger færre enn i fjor, og 11 ynglinger færre enn i 2005. Det nasjonale bestandsmålet for jerv er 39 årlige ynglinger

Registreringsperioden med feltregistreringer av ynglinger av jerv er nå sluttført av Statens naturoppsyn og det foreligger nå en rapport fra Norsk institutt for naturforskning (NINA) som redigjør for resultatene.

Memo til hjelp for politi og påtalemyndighet ved etterforskning og irettføring av miljø saker

En prosjektgruppe underlagt The Pollution Crimes Working Group i Interpol har ferdigstilt sitt arbeid. Deltakere fra flere land med ulike bakgrunn og erfaring har deltatt i gruppen, og prosjektet har vært ledet av spesialetterforsker Per Knut Vistad fra Miljøteamet ved Økokrim.

Bakgrunnen for prosjektet har vært en erkjennelse av at straffene i miljø saker rundt om i verden ikke har vært høye nok til å gi en tilstrekkelig avskrekkende effekt. Arbeidet har pågått et par års tid og resultatet er et notat/memorandum inneholdende relevante argumenter for aktor til bruk ved irettføring av forurensningssaker. Selv om hovedfokus er på forurensning, vil

mange av argumentene formentlig være like gangbare i saker som omhandler annen form for miljøkriminalitet. Notatet vil være relevant for påtalemyndigheten i alle deler av verden.

Punktene i notatet vil også være til hjelp i etterforskningsfasen gjennom at det indirekte pekes på aktuelle bevisstemaer.

Notatet, som følges av et vedlagt brev fra formannen i Interpols Environmental Crimes Committee, er bygget opp slik:

Introduksjon

Noen generelle betraktninger
Overtredelsen (det objektive)
Generelle argumenter
Økonomiske motiver/fordeler ved overtredelsen
Skade/konsekvens som følge av overtredelsen
Miljømessig skade/konsekvens
Helsemessig skade/konsekvens
Økonomisk skade/konsekvens
Annen skade/konsekvens for

offentligheten
Fare for skade/konsekvens
Overtrederen (det subjektive)
Generelle karakteristikk
Personlig overtreder
Foretak/organisasjon som overtreder
Overtrederens handlemåte
Handlemåte/handlinger forut for den straffbare handling/unnlattelse
Handlemåte/handlinger i.f.m. den aktuelle straffbare handling/unnlattelse
Handlemåte/handlinger i etterkant av den straffbare handling/unnlattelse

Følg brev og memorandum/notat er åpent tilgjengelig på Interpol sin nettside under følgende link:

<http://www.interpol.int/Public/EnvironmentalCrime/Pollution/issues/ArgumentsProsecutorsEC.pdf>

Kildesortering av bygningsavfall i alle kommuner

Miljøverndepartementet har fastsatt en ny forskrift med krav om avfallsplaner i byggesaker i hele landet. De nye reglene krever også at minst 60 prosent av avfallet fra bygging, riving og rehabilitering må kildesorteres

I 2005 ble det produsert nesten 10 millioner tonn avfall i Norge og avfall fra byggebransjen utgjør omtrent 15 prosent av dette. Det er nesten like mye som alt husholdningsavfallet som utgjør 1,8 millioner tonn.

Enkelte kommuner har hatt lokale forskrifter om avfallsplaner. Gjennom den nye forskriften gjøres kravene obligatoriske for hele landet.

Nå skal avfallsplanen godkjennes av kommunen før det gis igangsettningstillatelse etter plan- og bygningsloven. Etter gjennomføring av tiltaket skal det sendes sluttrapport til kommunen med oversikt over faktiske leverte mengder avfall og disponering. Forskriften tas inn som et eget kapittel i

Tiltalt for grov kulturminnekriminalitet på Svalbard

Økokrim har tiltalt en mann for brudd på Svalbarmiljøloven. Tiltalen gjelder ulovlige byggearbeid på en bygning i Longyearbyen i perioden fra bl.a. februar 2003 til august 2006, ved oppføring av et tilbygg på ca. 40 m² og omfattende grunnarbeider. Dette ble gjort til tross for

at bygningen var fredet og/eller arbeidene ble foretatt innenfor sikringssonen av Taubanesentralen. Handlingen medførte at bygningen og omkringliggende område ble påført store skader. Saken er berammet i Nord-Troms tingrett 27. mai 2008. Dette er den første virkelige betydningsfulle saken om terrenginngrep og kulturminner etter at Svalbarmiljøloven trådte i kraft 1. juli 2002.

Entreprenørselskapet som utførte deler av arbeidet i august 2006 har for dette forholdet vedtatt en bot på 50.000 kroner og inndragning av vinning med 30.000 kroner. (Økokrims sak)

Ålesund i år, Kristiansand neste år

Miljøseminaret for 2007 ble avviklet i Ålesund 27.-29. august. Samtlige politidistrikt, unntatt Troms, Salten, Helgeland, Søndre Buskerud og Vestfold, var i år representert med en eller flere deltakere. Tilbakemeldinger i ettertid tyder på et vellykket arrangement med plass til både faglig innhold og sosialt samvær.

Rica Dyreparken Hotell i Kristiansand vil bli arena for neste års miljøseminar i tiden 25.-27. august. Detaljene rundt påmelding og program vil komme etter hvert utpå nyåret, men alle aktuelle oppfordres til å sette av tidspunktet i kalenderen allerede nå.

Overtredelse av arbeidsmiljøloven medførte bot på 5 millioner kroner

Statoil har vedtatt et forelegg på 5 millioner kroner for overtreddelse av arbeidsmiljøloven. Overtredelsen skjedde i fra juni 2004 til januar 2005 på Aker Stord. I forbindelse med arbeid om bord på et skrog ble Statoil botlagt bl.a. for ikke i tilstrekkelig grad å ha informert om de risikoforhold som var forbundet med bruken av de vanntette hydraulisk opererte dørene. Dørene var heller ikke merket med nødvendige advarsler og opplysninger for sikker bruk. Den 31. januar 2005 ble en arbeidstaker klemt fast mellom dørblad og karm i en hydraulisk operert dør og han døde som følge av knusningsskader. (Haugaland og Sunnhordland politidistrikts sak)

Bot på 1,1 millioner for utslipp av farlige kjemikalier

Et framenteringsanlegg i Gjøvik har vedtatt en bot på 1,1 millioner kroner og inndragning av på 250.000 kroner for utslipp av finstoff og slam inneholdende blant annet bromerte flammehemmere, kadmium, kvikksølv, bly og krom til vann og luft. Utslippene skjedde fra vinteren 2001 og frem til høsten 2004 og forholdet ble anmeldt av SFT i oktober 2005. Det meste av utslippene rant ut i en bekk og videre ut i en elv som munner ut i Mjøsa. Utslippene skjedde også vinterstid, men da i det vesentligste til luft. Bedriften ble også bøtlagt for ikke å ha noen effektive rutiner på plass for å avdekke og forebygge slike utslipp. (Økokrims sak)

Finn frem i lovverket

Det statlige nettstedet www.regelhjelp.no gjør det lettere for personer og virksomheter å finne frem i lover og forskrifter. Regelhjelp.no ble lansert i 2005 og i november 2007 var det ferdig utbygd til å omfatte bortimot alle bransjer. På nettstedet kan en få hjelp til orientere seg i de bransjespesifikke kravene som til enhver tid gjelder. De som står bak Regelhjelp.no er Direktoratet for arbeidstilsynet, Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap, Mattilsynet, Næringslivets sikkerhetsorganisasjon og Statens forurensningstilsyn. Det presiseres fra nevnte bidragsytere at det er virksomhetenes eget ansvar å være kjent med regelverket som gjelder for egen virksomhet.

Forslag til nytt regelverk for motorferdsel i utmark og vassdrag

Direktoratet for naturforvaltning (DN) har hatt forslag til nytt regelverk for motorisert ferdsel i utmark og vassdrag på høring. Høringsfristen er utløpt. Høringen har ført til et stort engasjement og DN har mottatt svært mange innspill og kommentarer. DN skal oppsummere høringssvarene og på bakgrunn av dette utforme DN's endelige forslag til nytt regelverk. Dette vil bli sendt Miljøverndepartementet for politisk behandling tidlig i 2008. Økokrim har også inngitt høringsuttalelse. I det vesentligste støtter Økokrim høringsforslaget men Økokrim har imidlertid flere innvendinger til kapittel 8 "håndheving og sanksjoner". Bl.a. har Enheten foreslått at forslaget til

straffebestemmelsen i § 35 under alternativet særdeles skjerpende omstendigheter utvider strafferammen til 2 års fengsel. Da vil straffebestemmelsen ha samme øvre strafferamme som andre sammenliknbare miljølover, som for eksempel viltloven, kulturminneloven og naturvernloven. I forslag til nytt regelverk er det foreslått innført flere administrative sanksjonsmuligheter, for eksempel advarsel eller gebyr. Økokrim er enig i at dette passer på en rekke miljølover, men enheten kan ikke se at argumentene i forslaget er treffende ved brudd på motorferdselsloven. Motorferdselsloven er av en annen karakter enn de øvrige miljølover. Den har blant annet mange likhetstrekk og forbindelseslinjer til veitrafikkloven. Her er heller ikke forslaget til kapittel 8 i samsvar med forslaget til den bredt sammensatte MoSa gruppen, jf NIBR-rapporten 2006:16 kapittel 8. Økokrim har ingen tro på at en formell advarsel eller et gebyr har noen nevneverdig preventiv virkning. Det vises i denne forbindelse til at Høyesterett allerede for snart 20 år siden gjentatte ganger tok til orde for at bøtenivået bør økes for å oppnå den nødvendige respekt for forbudet mot motorferdsel i utmark, se for eksempel Rt. 1989 s. 1361 og Rt. 1992 s. 8. De overtredelser avgjørelsene omhandler var for øvrig helt tradisjonelle lovbrudd begått i simpel uaktsomhet.

Avtale om skannere

Politidirektoratet og Dyrebeskyttelsen i Norge har inngått avtale om tildeling av ID-chipskannere. Avtalen innebærer at politiet, uten kostnader eller forpliktelse, mottar en håndholdt skanner til hvert politidistrikt. Mange kjæledyr merkes i dag med en mikrochip og skannerne, som leser denne elektroniske informasjonen, kan brukes til å identifisere blant annet bortkomne kjæledyr. Også mange utstoppede dyr er nå pålagt å merkes med mikrochip. Skanneren er fordelt til politidistriktenes miljøkoordinator.

HUSK

Meld fra om kunst- og kulturminnesaker til kunsttips.okokrim@politiet.no. Både små og store saker er interessante for å få best mulig oversikt over denne typen kriminalitet.

Ta eventuelt kontakt på telefon 23 29 10 80

17 Reinsdyr på hengeren

En reineier fra Finnmark ble i februar 2007 stoppet av Mattilsynet og politiet på et ferjeleie utenfor Hammerfest. Reineieren var ferd med å frakte 17 reinsdyr fra Hammerfest til Kautokeino, en kjøretur på ca 4 timer. Dyrene var bundet og stuet sammen i en haug på en tilhenger med lave kanter. Over dyrene hadde eieren lagt en presenning der en del horn stakk opp.

Reineieren ga en uforbeholden tilståelse da saken tidligere i høst var til behandling i Hammerfest tingrett. For den ulovlige transporten ble han dømt til å betale en bot på 7.500 kroner for brudd på forskriften om transport av levende dyr § 4 (generell krav til transporten) og § 11 (forbud mot visse transportmetoder). Etter Økokrims oppfatning burde boten vært vesentlig høyere.

Flere horn og et hode stikker opp fra presenningen som var lagt over den ulovlige dyretransporten. Foto: Mattilsynet i Hammerfest.

Det var trangt om plassen på tilhengeren. Bildet er tatt når en del av dyrene er tatt av hengeren og ligger ved siden av. Foto: Mattilsynet i Hammerfest

Viktige dommer i miljø saker 2007

(Alle avgjørelser fra Høyesterett samt lagmannsretts- og tingrettsdommer av prinsipiell betydning)

Høyesterett

Spørsmål om anvendelse av forurensningsloven ved utslipp av vin, øl og mineralvann til kommunalt ledningsnett.

Rt 2007 s. 1416

I tidsrommet mars 2000 til august 2004 slapp bedriften Miljøtransport AS ut over 2800 kubikkmeter flytende næringsmidler, vin, øl og mineralvann, til Alnaelven i Oslo. Utslipet ble gjort gjennom det kommunale ledningsnettet for overflatevann. Miljøtransport AS fikk opprinnelig konsesjon til slikt utslipp, men den kommunale tillatelsen til å bruke ledningsnettet ble trukket tilbake etter tre uker. Bedriften fortsatte likevel med utslippet og ble tiltalt for dette. Bedriften ble dømt i tingretten, men frifunnet i lagmannsretten. En samlet lagmannsrett la til grunn at utslippet medførte fare for forurensning, jf forurensningsloven § 6. Flertallet, de fire lekdommerne, fant imidlertid at forurensningen ikke medførte "nevneverdige skader eller ulemper" jf. forurensningsloven § 8, tredje ledd.

Påtalemyndigheten anket til Høyesterett over lovanvendelsen. Prinsipalt ble det hevdet at den generelle konsesjonen bedriften hadde til å håndtere avfall, men som ikke omfattet flytende avfall, stengte for anvendelsen av unntaksbestemmelsen i forurensningsloven § 8 tredje ledd.

Høyesterett var uenig i at § 8 tredje ledd ikke kom til anvendelse fordi bedriften hadde konsesjon for avfallshåndtering. Mottak av flytende avfall var et nytt virksomhetsområde for bedriften. Det falt ikke inn under den generelle konsesjonen. Ordlyden i bestemmelsen talte mot en slik innskrenkende fortolkning. Videre ville utelukkelse av § 8, tredje ledd, kunne med-

føre forskjellsbehandling i forhold til andre bedrifter som ikke hadde noen tidligere konsesjon.

Subsidiært ble det av påtalemyndigheten hevdet at lovanvendelsen var uriktig, når flertallet i lagmannsretten kom til at grensen for nevneverdige skader og ulemper i § 8 tredje ledd ikke var overskredet. Høyesterett fant her at lagmannsrettens flertalls- begrunnelse for å frifinne hadde mangler som hindret en prøving av lovanvendelsen.

Den samlede lagmannsretten kom til at utslippet medførte fare for forurensning, slik det er definert i forurensningsloven § 6. Som begrunnelse for at grensen i § 8 ikke var overskredet, anførte flertallet at utslippet i saken bestod av flytende næringsmidler, som i seg selv ikke var forurensningsfarlige. Uten en nærmere forklaring kunne det synes som om det stod i motstrid med den første konklusjonen om fare for forurensning. Videre fremgår det av lovmotivene til § 8, tredje ledd, at bestemmelsen ikke bør få anvendelse der mange små utslipp til sammen gir ødeleggende skadevirkninger. Alnaelven er sterkt forurensset. Siden flertallet ikke hadde drøftet anvendelsen av forurensningsloven § 8, tredje ledd i et slikt tilfelle, ble lagmannsrettens dom opphevet.

Miljøkrim kommer tilbake til saken etter at Borgarting lagmannsrett har behandlet saken på nytt.

Rekkevidden av tillatelse til bruk av snøscooter

Høyesteretts dom av 6. november 2007

Lørdag 18. februar 2006 hadde en mann uten egen tillatelse kjørt snøscooter med slede fra morens hytte til bilveien. Der hentet han sine foreldre og kjørt dem med snøscooter inn til hytta. Senere

samme dag hadde han kjørt foreldrene tilbake til bilveien, og tatt med seg gass og olje tilbake til hytta. For denne kjøringen ble han ilagt et forelegg for overtredelse av motorferdselloven § 12 jf. § 3.

Eieren av hytta var botlagtes 78 år gamle mor som var funksjonshemmet. Hun og hennes mann hadde tillatelse til å bruke snøscooter for å frakte personer og utstyr fra bilveien til hytta i medhold av forskrift av 15. mai 1988 nr. 356 for bruk av motorkjøretøyer i utmark og på islagte vassdrag § 5, bokstav b, c og e. Høyesterett frifant føreren. Høyesterett kom til at en funksjonshemmet med tillatelse etter § 5 bokstav b, som gjelder tillatelse til bruk av snøscooter for funksjonshemmede, kunne bruke medhjelper for å dekke sitt transportbehov og sønnen hadde her vært en slik medhjelper.

Høyesteretts flertall uttalte at når hytteeier har fått dispensasjon etter bestemmelsen, må den forstås slik at dispensasjonen ikke bare gjelder for eieren selv, men også for ektefelle, samboer og barn som inngår i eierens husstand. Myndighetenes kontrollbehov ble ansett tilfredsstillende ved at dispensasjonen må medbringes under transporten, jf forskriftens § 7.

Uaktsomt drap ved bruk av snøscooter

Høyesteretts kjennelse av 10. september 2007

En beruset person hadde natt til lørdag 14. januar 2006 overlatt kjøringen av snøscooter sin til en bekjent som var svært beruset. Selv var han passasjer under kjøringen. I høy hastighet i mørket og utenfor oppkjørt trasé traff scooteren en odde som stakk opp av isen. Snøscooter ble i sammenstøtet slengt 44 meter bortover

Viktige dommer i miljøsaker 2007

(Alle avgjørelser fra Høyesterett samt lagmannsretts- og tingrettsdommer av prinsipiell betydning)

og føreren omkom. Scooteren, som var registrert for én passasjer hadde meget kraftig motor og ble omtalt som en "fartsscooter". Den representerte utvilsomt et betydelig farepotensial og de involverte kjørte fra en pub ved et alpenser og føreren var uten ytterklær.

I lagmannsretten kom det bestemmende mindretall, tre dommere, til at passasjerer ikke kunne dømmes for uaktsomt drap (straffeloven § 239). Det ble lagt avgjørende vekt på at det ikke kunne ses bort fra at han hadde gitt adekvate instruksjoner før kjøringen fant sted.

Høyesterett kom enstemmig til at lagmannsrettens dom måtte oppheves for det som gjaldt overtredelsen av straffeloven § 239. Det bestemmende mindretallet ble funnet å ha anvendt en for mild aktsomhetsnorm. Hensett til at føreren var atskillig beruset, og det under kjøringen ville være begrensede muligheter til å følge opp eventuelle instruksjoner, ble det fremhevet at selv adekvate instruksjoner ikke kunne tillegges særlig vekt ved aktsomhetsvurderingen. Samlet sett var risikoen, også i forhold til dødsfølgen, så fremtredende at straffeloven § 239 måtte anses overtrådt. Høyesterett opphevet lagmannsrettens dom.

Arbeidsmiljølovens anvendelse ved dykkerulykke

Høyesteretts kjennelse av 17. oktober 2007

Saken gjaldt hvorvidt arbeidsmiljølovens straffebestemmelser kommer til anvendelse i forbindelse med dykkerulykke. Dommen er nærmere omtalt på side 30-31.

Manglende rapportering av omlasting av fisk

Rt 2007 s. 1614

Saken gjelder spørsmålet om manglende rapportering av omlasting av fisk fra fiskebåt til lastebåt innebærer en overtredelse av forskrift om rapportering og kontroll mv. ved fiske i Svalbards territorialfarvann og indre farvann. Høyesterett fant det tvilsomt om reguleringsforskriften i det hele tatt ga hjemmel for de aktuelle punktene i rapporteringsforskriften, men fant det ikke nødvendig å ta endelig stilling til spørsmålet.

Tiltalte, to russiske rederier og to kapeitener ble frifunnet.

Utslipp av ammoniakk i Sandvikselven i september 2005

Høyesteretts dom av 28. november 2007

Under arbeid på et bakeri måtte ammoniakken i bakeriets kuldeanlegg tappes ut. Noe av ammoniakkblandingen ble av selskapet Teknotherm ført over på fire plastfat. Noen dager senere slapp en av Teknotherms ansatte ut innholdet i ett av fatene. Det ammoniakkholdige vannet fulgte overvannsnett og rant ut i Sandvikselven. Dette gjorde den ansatte, på tross av beskjed fra ledelsen om ikke å gjøre det. Utslippt med 125 kilo ammoniakk førte til omfattende fiskedød i elven. Den ansatte, som slapp ut ammoniakken, er også straffet for overtredelse av forurensningsloven.

Teknotherm ble av Borgarting lagmannsretten ilagt en bot på 1,2 millioner kroner for ulovlig utslipp av ammoniakk. Økokrim anket til Høyesterett på botens størrelse og Teknotherms anke over lovanven-

delsen under skyldspørsmålet og straffutmålingen. Bedriften mente bl.a. at lagmannsrettens tolkning av vilkåret om å "handle på vegne av et foretak" i straffeloven § 48 a var feil. Høyesterett kom derimot til at den ansatte handlet på vegne av foretaket da han slapp ut ammoniakken. Under straffutmålingen uttalte Høyesterett bl.a. at "Miljøet representerer et felles gode som har særskilt behov for vern mot inngrep."

Både Teknotherms og Økokrims anke ble forkastet.

Miljøkrim kommer tilbake til saken i neste nummer.

Høyesterett

Viktige dommer i miljø saker 2007

(Alle avgjørelser fra Høyesterett samt lagmannsretts- og tingrettsdommer av prinsipiell betydning)

Lagmannsrett

Tiltalte ble frifunnet fordi politiet hadde lagt saken ligge ubehandlet i 20 måneder etter at forelegget var forkynt.

Hålogaland lagmannsretts dom av 31. juli 2007

I juli 2004 hadde en 51 år gammel mann brukt en hjullaster til å opparbeide deler av en kjøretrasé uten tillatelse. Vestfinnmark politidistrikt utferdiget forelegg i mai 2005 for overtredelse av plan- og bygningsloven og motorferdselloven. Like etter ble forelegget forkynt. Foreldelsesfristen var to år. Ca. 20 måneder etter forkynnelsen ble saken oversendt retten for pådømmelse.

Hålogaland lagmannsrett vurderte om perioden på 20 måneder innebar at foreldelsen løp videre som om forelegget ikke var forkynt, fordi forfølgningen ble "stanset på ubestemt tid", jf. straffeprosessloven § 69, tredje ledd, andre setning. Det forelå ingen beslutning om å innstille eller stanse forfølgningen. Politiet opplyste at saken ikke ble prioritert i en situasjon med manglende kapasitet. Det følger da av rettspraksis, jf. Rt 1985 s. 596, Rt 1986 s. 416, Rt 1991 s. 882 og Rt 1992 s. 1141, at spørsmålet er om forfølgningen kan sies å være stanset. Dette beror på en helhetsvurdering, hvor sentrale momenter er politiets aktivitet, hvor lang tid som er gått, og hvilken forventning tiltalte har hatt om at forfølgningen er stanset.

Lagmannsretten pekte på at det ikke var opplyst at det hadde vært noen formell kontakt mellom politiet og tiltalte fra forkynnelsen av forelegget i juni 2005 til saken ble oversendt retten til pådømmelse i februar 2007. Tiltalte hadde ikke tilstått noe og det var ikke

foretatt beslag i saken. Det var lagmannsrettens oppfatning at forholdet hadde store likhetstrekk med situasjonen i Rt 1991 s. 882, hvor Høyesterett fant at foreldelsen var inntrådt. Lagmannsretten kom til at forholdene var foreldet før saken kom til retten og frifant tiltalte.

Felling av bjørn - nødverge

Eidsivating lagmannsretts dom av 20. september 2007

En 41 år gammel mann ble dømt for forsettlig overtredelse av viltloven § 56, første ledd, første punktum, jf. § 3 annet ledd, for i juni 2005 å ha felt en bjørn. Gjerningsmannen deltok i et organisert oppsyn av en saueflokk som gikk på innmarksbeite. Et av dyrene i flokken var slått av bjørn et par dager tidligere. Da det på ny kom en bjørn på jordet, ble den felt med fem skudd av sauegjeteren som satt vakt. Bjørnen var en hannbjørn på 155 kg.

Tiltalte hadde plukket opp tomhylsene før politiet kom til stedet. Anførsel om at bjørnen straffritt kunne skytes etter nødvergebestemmelsen i viltloven § 11, annet ledd, til forsvar av sauene, førte ikke frem. Ut fra en helhetsvurdering av det samlede bevisbildet valgte lagmannsretten å se bort fra hendelsesforløpet som tiltalte beskrev. Bl.a. kom ettersøkshunder på bjørn, som var godkjent i Sverige, raskt til stedet og foretok sporsøking, politiet foretok åstedsundersøkelse dagen etter, bjørnen ble obdusert, et vitne som hadde hørt skudd ble avhørt og tiltaltes forklaring hadde ikke vært konsistent.

Straffen ble satt til 45 dagers betinget fengsel, en bot på 7.500 kroner og tap av retten til jakt og fangst i to år. Ved reaksjonsfastsettelsen ble det lagt vekt på at saken var blitt gammel.

Fengselsstraff for overtredelse av kulturminneloven

Borgarting lagmannsretts dom av 22. mai 2007

En hytteeier og en entreprenør ble i tingretten dømt for overtredelse av plan- og bygningsloven og kulturminneloven for fremføring av hyttevei. De hadde i løpet av april 2004 i Halden anlagt en 177 meter lang bilvei og en parkeringsplass. Dette ble utført til tross for at veien gikk gjennom et kulturminneområde fra yngre steinalder. Det utførte inngrep medførte betydelig skade på kulturminner.

Hytteeieren fikk skjerpet straffen i lagmannsretten til 6 måneders fengsel hvorav 5 ble gjort betinget bl.a som følge av hans mentale helse. Lagmannsretten uttalte bl.a at det skal reageres strengt overfor et slikt bevisst og grovt overgrep på de kulturminner lovgiver på vegne av fellesskapet ønsker å beskytte. Hytteeieren måtte også betale borgerlig rettskrav til Universitetet i Oslo på 280 000 kroner og 58 500 kroner til Østfold fylkeskommune.

Entreprenøren ble idømt en bot på 10 000 kroner for overtredelse av plan- og bygningsloven. Han fikk også inndratt vinning på 16 000 kroner. Lagmannsrettens flertall, med unntak av lagmannen, fant at entreprenøren ikke hadde opptrådt uaktsomt i relasjon til kulturminneloven § 3 første ledd. Flertallets argument for dette synes ikke å være i samsvar med tidligere avgjørelser, jf bl.a Hålogaland dom av 30. august 1999 (Mo i Rana-dommen) og Lyngdal tingrettsdom av 3. mai 2001, hvor anke ble avvist av lagmannsretten. Det vises også til Økokrims skriftserie nr. 17. - Hva er miljøkriminalitet, under punkt 5.8 side 73.

Viktige dommer i miljø saker 2007

(Alle avgjørelser fra Høyesterett samt lagmannsretts- og tingrettsdommer av prinsipiell betydning)

Grensen mellom innmark og utmark

Agder lagmannsetts dom av 7. oktober 2007 – sivil sak

Saken gjaldt lovligheten av Fylkesmannens vedtak som stadfestet kommunens pålegg om å fjerne en port ved hovedadkomstveien til en fritidseiendom. For å kunne ta stilling til dette spørsmålet måtte lagmannsretten også avgjøre om et område mellom to hytter på innsiden av porten var å regne som innmark eller utmark etter friluftsløven §1a. Lagmannsretten kom, under dissens, til at området var utmark hvor allmennheten hadde rett til ferdsel, og frifant Staten v/ Miljøverndepartementet. Lagmannsretten tok utgangspunkt i de prinsippene som Høyesterett har lagt til grunn i Furumoadommen (Rt. 1998 s. 1164) og Hvalerdommen (Rt. 2005 s. 815). Hovedinnholdet i prinsippene er at uttrykket "hustomt" må begrenses til den mer private sonen rundt bolighuset, og at grunneiere i strandsonen, på grunn av de sterke friluftstinteressene i slike områder, må finne seg i å få allmennheten tettere inn på seg enn andre steder.

Lagmannsrettens flertall konkluderte med at hustombegrepet for en av hyttene ikke kunne strekkes så langt at det også omfatter arealet hvor en sti i allmenn bruk passerte. Lagmannsretten viste til at området der stien passerer har vegetasjon med preg av småskog på begge sider, og at stien arrangeringsmessig danner en naturlig grense for hva som kunne regnes som den private sonen rundt hytta. Det ble også lagt vekt på at friluftsløven skal tolkes i tråd med lovens formål i § 1; nemlig blant annet å sikre allmennhetens ferdsel slik at muligheten til å utøve friluftsliv som fritidsaktivitet bevares og fremmes.

Ubetinget fengsel for arbeidstaker

Hålogaland lagmannsetts dom av 4. juni 2007 – sivil sak

Ledende arbeidstaker ble dømt til 60 dagers ubetinget fengselsstraff etter gruveulykke på Svalbard.

Dommen er nærmere omtalt i artikkelen på side 24-25.

Tingrett

Stillasfirma domfelt etter dødsulykke

Trondheim tingretts dom av 12. september 2007

I november 2005 omkom en blikkenslager under arbeid på Vår Frues kirke i Trondheim. Ulykken skjedde ved at en stillaslem brakk slik at blikkenslageren falt mer enn syv meter rett i bakken. Årsaken til bruddet i lemmen var råde som ikke var synbar ved visuell inspeksjon. Straffesaken ble først henlagt av politiet som "intet straffbart forhold".

Etter klage fra de pårørende omgjorde statsadvokaten henleggelsen og ila firmaet som hadde montert stillaset et forelegg på 100 000 kroner. Forelegget ble nektet vedtatt. Under forberedelsen til hovedforhandlingen ble det oppnevnt bistandsadvokat for blikkenslagerens mindreårige barn og ektefelle. Etter første dag i retten ble det inngått utenrettslig forlik som innebar at de pårørende fikk 500 000 kroner i oppreisning fra firmaet. Stillasfirmaet ble domfelt for overtredelse av arbeidsmiljøloven (1977) § 85 jf. § 8 nr. 1 jf. flere bestemmelser i stillasforskriften og forskrift om bruk av arbeidsutstyr. Straffen ble satt til en bot på 200 000 kroner. Retten la til grunn

at det forelå særlig skjerpende omstendigheter og kritiserte stillasfirmaet for mangelfulle prosedyrer for kassasjon og testing av lemmene før bruk. Tingretten uttaler blant annet: "...organisasjonen var mer opptatt av ansvarsfraskrivelse enn risiko- og fareforebygging" og "Organisasjonen A as har ikke opptrådt slik en forsiktig og akt-som stillasmontør burde ha gjort for å unngå fare for alvorlige fallskader." Dommen er rettskraftig.

Ødeleggelse av boplass fra eldre steinalder medførte fengsel i 120 dager hvorav 90 dager ble gjort betinget.

Alta tingretts dom av 15. oktober 2007

I mai 2003 anla og brukte en 59 år gammel mann fra Alta en ca. 130 meter lang vei uten å ha innhentet tillatelse fra verken fylkeskommunen eller kommunen. Selv om 59-åringen kjente til at det var et kulturminne, boplass fra eldre steinalder, anla han veien. Ved straffutmålingen pekte tingretten på at når tiltalte velger å anlegge en bred vei tvers igjennom kulturminnet uten noen rettslig kvalifiserende grunn, vitner dette om en fullstendig manglende respekt for lovgivers ønske om vern av denne boplassen. I formildende retning la retten vekt på at saken var blitt hele 4 og et halvt år gammel, uten at dette skyldes tiltaltes forhold.

Baksiden

**Rune Bård
Hansen**

Førstestatsadvokat Rune Bård Hansen slutter ved Økokrim til nyttår og begynner som lagdommer ved Agder lagmannsrett. Han har vært ansatt i Økokrim fra våren 2000 og var leder av Miljøteamet frem til desember 2003. Deretter var han assisterende sysselmann på Svalbard og kst. lagdommer frem til april 2006 da han kom tilbake til Miljøteamet. Han er nå i ferd med å fullføre en håndbok i behandling av arbeidsmiljøkriminalitet for politiet og påtalemyndigheten.

**Thomas
Skjelbred**

Thomas Skjelbred, som har hatt politiadvokatstilling ved Miljøteamet, har i statsråd blitt utnevnt til statsadvokat. Han er konstituert som førstestatsadvokat og skal i ett år fungere som teamleder ved Økokrims verdipapir-team.

**Silke Baas
Hartmann**

Teamkonsulent Silke Baas Hartmann har fått forlenget sitt engasjement ved Miljøteamet. Silke, som har hotellfaglig bakgrunn, har jobbet ved Miljøteamet siden august 2005 og har blant annet hatt ansvar for kurs og konferansemanagement, sist miljøseminaret i Ålesund i august 2007.

Tone Bærland

Politiinspektør Tone Bærland ved Miljøteamet er gitt permisjon fra Økokrim i ett år for å tiltre stilling som vaktleder ved den nye sentralvakten i Oslo politidistrikt.

Arild Lyssand

Etter ti år ved Økokrim fikk Arild Lyssand i 2001 stilling som sysselmannsførstebetjent hos Sysselmannen på Svalbard. Etter endt åremål hos sysselmannen (6 år) er Lyssand nå tilbake på Miljøteamet som etterforsker.

Tarjei Istad

Politiadvokat Tarjei Istad har siden 1.juli 2007 jobbet med økonomisaker ved Økokrims subsidie-team. Han tiltrådte 1.desember arbeidet som politiadvokat ved Miljøteamet. Tarjei har tidligere arbeidet hos Sivilombudsmannen og som dommerfullmektig ved Sunnmøre tingrett.

I neste nummer:

- Klimavoter
- Sosial dumping
- Ammoniakkforurensning

Stoffrist 1. mars 2008

Miljøhåndboken

I januar 2006 kom boken "Hva er miljøkriminalitet?". Forfatterne er Hans Tore Høviskeland, Rune B. Hansen og Jørn Holme. Boken er nr.17 i Økokrims skriftserie og er en håndbok i bekjempelse av miljøkriminalitet innen politiet, påtale-myndigheten og forvaltningen. Den vil også være en orientering for alle andre som er interessert i å få et innblikk i hva dette temaet omfatter. Boken koster 100 kroner og kan bestilles fra Økokrim.

Tidligere nummer av Miljøkrim finner du på
www.okokrim.no